

Síly fantomu a stigmatisace

„Ale do těchto jemnějších zvláštností duchovního světa nechtějí právě lidé nahlížet. Velmi často chtějí mít před sebou duchovno nikoli vnitřními zážitky, nýbrž v zevním nazírání. Chtějí mít před sebou duchovno v zevním viditelném, smyslovém působení.“

*Rudolf Steiner přednáška z 20.
srpna 1924*

Z toho, co bylo řečeno v první kapitole, vyplývá, že fenomen tak zvané stigmatisace³³, namnoze známý z dějin římskokatolické církve (171), nemá sám o sobě ještě žádný vztah k podstatě fantomu. Neboť krvavé rány na fyzickém těle patří ještě k dění *před* Zmrtvýchvstáním. Po Zmrtvýchvstání není již fantom proniknut žádnou materiální substancí. Nese sice nadále oněch pět tělesných znamení, ta však znamenají něco zcela jiného. Jsou výrazem vítězství Já nad fyzickým tělem - a tím nad smrtí - a jsou jako duchovní zdroje síly Kristova Já vnímatelná jen nadsmyslově. Jsou jen znameními vítězství a ne již utrpení. Také zhuštěná místa na éterickém těle Zmrtvýchvstalého (éterické „jizvy“) jsou nadsmyslové, éterické povahy a jako taková nejsou s to vytvářet žádné materiální působení.

Objevování se stigmat na zasvěcovací cestě křesťanskomystické, kterou Rudolf Steiner popisuje v četných ze svých přednášek, má zásadně jiný význam. Tato stigmata pouze ukazují, že zasvěcovaný pronikl svým vnitřním cvičením až k přímému působení své duše na fyzické tělo. Vlastně se o takové působení usiluje již na začátku této cesty. Proto přišel žák, jestliže správně absolvoval první stupeň, již na tomto stupni k zážitku, „jako kdyby nořil své nohy do vody“ (GA 97, 22. 2. 1907). Přitom je pro Rudolfa Steinera důležité poukázat již při popisu nejprvnějšího stupně na *přechodný* charakter těchto *tělesných* pocitů. „Nikdo se toho nemusí

33

Připomeňme, že slovem *stigmatisace* je míněn zvláštní fenomen, který se vyskytuje u ojedinelých lidí a spočívá v tom, že se u nich objevují zarudlá místa nebo i krvácející rány na typických pěti místech, na nichž utrpěl rány Ježíš Kristus při ukřižování. Stigmatisace se objevuje buď vždy v pátek nebo v pašijovém týdnu, tj. od Květné neděle do neděle Velikonoční.

obávat, brzy to zase přejde“ (tamtéž). Na druhém stupni se děje něco podobného: Žák „se vidí ... ve vizi bičování, a po celém těle se dostavuje podobný pocit.“ A opět k tomu Rudolf Steiner dodává, že „to ... opět přejde.“ Na třetím stupni „se objevuje nová vize: Žák se cítí jakoby korunován trnovou korunou. Jako zevní příznak to má jakési bolení hlavy ...“. Ale také tento zevní příznak již brzy přejde. Na těchto a dalších stupních je třeba si dobře povšimnout, že zasvěcovaný neprožívá v popsané situaci Krista, nýbrž sebe sama jako trpícího.

Nyní přijde čtvrtá stanice, na níž žák získává zcela objektivní vztah ke svému fyzickému tělu: „Jakoby kusem dřeva“ se pro něho musí stát jeho tělo, které nese jako těžký kříž. Teprve když bylo tohoto stupně dosaženo a byl v plném rozsahu absolvován, přijde další zážitek. Potom se objevuje po meditativním cvičení „trvajícím týdny a měsíce“ nová vize jakožto čistě „astrální zážitek: Žák se vidí ukřížovaným.“ Nyní je skutečnost, že žák skutečně postoupil na tento stupeň, doložena tímto zážitkem: „Jako zevní příznak vystupují během meditace *na krátkou dobu* ranná znamení, stigmata“ (tamtéž). A v jiné přednášce upřesňuje Rudolf Steiner tento proces takto: „V dobách meditace přicházely tyto příznaky [stigmata] častěji znovu“ (GA 97, 3. 2. 1907). To znamená, že uskutečnil-li se tento stupeň zasvěcení správně, objevují se - podle síly meditace - stigmata a opět mizí.

Jak to přesně vyhlíží, popisuje Rudolf Steiner v další přednášce těmito slovy: „Žák je s to vyvolat v meditaci *ze své vůle* na sobě krvavá znamení“ (GA 100,27.6. 1907). Že má žák své vnitřní zážitky stále ve své moci a může je vědomě kontrolovat, je na této cestě rozhodující. Také ta znamení, která se objevují viditelně na jeho těle, plně ovládá. Neboť jen tím si může zachovat svou vnitřní svobodu a není ani na okamžik vydán silám, které plně neprohlédá. (172) A stigmata sama se u něho neobjevují jako krvácející, jak je to známo z katolických souvislostí, nýbrž zcela jemně a intimně, jen jako zevní znamení, že skutečně dosáhl vnitřního stupně svého vývoje, o něž tu jde. „Tu se objevují červené skvrny, které připomínají rány na kříži“ (tamtéž). Na jiném místě se Rudolf Steiner vyjadřuje ještě konkrétněji: „Jistá začervenání pokožky vystupují na Určitých místech tak, že člověk může Kristova ranná znamení vyvolat, na rukou, na chodidlech a na pravé straně hrudi“ (GA 99,6. 6. 1907). (173) Také je s tím spojen „vnitřní zážitek“: „Člověk vidí v astrální vizi *sebe sama* visícího na kříži“ (GA 100, 27. 6. 1907). Tento zážitek nazývá Rudolf Steiner „zkouškou krví“ (tamtéž). A jestliže žák v této zkoušce správně obstál, potom zevní známky stigmat ustupují, neboť nepatří k dalším, ještě vyšším stupňům tohoto zasvěcení, na kterých již - jak ještě uvidíme - nejde o smrt na kříži, nýbrž o zmrtvýchvstání a dokonce o nanebevstoupení.

Shrňme tyto popisy „zkoušky krví“ (čtvrtý křesťanskomystický stupeň zasvěcení). Proběhla-li tato zkouška správně, potom vyhlížejí tyto tělesné příznaky tak, že nevystupují jako otevřené, krvácející rány, nýbrž jako červené skvrny, které vystupují jen během meditace na krátkou dobu a pak opět mizí. Meditanti je svými stálými cvičeními ze své vůle vyvolává a ony jsou jen přechodnou „zkouškou“ na další cestě k vyšším stupňům zasvěcení. (174) Je také možné, že se jako tělesný úkaz vůbec neobjeví. To bychom mohli v každém

případě vyrozumět z těchto slov Rudolfa Steinera: „Žák potom dostane ...opravdová stigmata, která se *mohou* přechodně ukázat“; „mohou se ukázat“, nebo také nikoli (GA 94, 11. 7. 1906). V tomto druhém případě zůstávají jen jako vnitřní a vůbec nevystupují navenek ve viditelné formě. (175)

Rozhodující je přitom, že začervenání na těle jsou na tomto stupni vyvolávána pouze vnitřní silou duchovního žáka a tím on má celou situaci stále v ruce. Rudolf Steiner o tom sděluje: „Přesně na těch místech svého těla, která se nazývají stigmaty, je žák s to vyvolat začervenání své pokožky vnitřní silou své spirituality“ (GA 284/285, 19. 5. 1907). Tím nemá tento zážitek nic co činit s trvalými stigmaty, jak jsou známa v římskokatolické církvi.

Také označuje Rudolf Steiner duchovní zkušenosti doprovázené oněmi tělesnými zážitky jednoznačně jako „astrální vize“ (GA 100, 27. 6. 1907), které vystupují „nejprve ve snu, potom vizionářsky“ (GA 99, 6. 6. 1907). Přitom v nich žák vidí především *sebe sama* bičována, korunována trnovou korunou a ukřižována. Neboť při správném překročení prahu prožíváme vnitřní procesy vlastní duše jako objektivní skutečnosti, s nimiž se člověk setkává v duchovním světě jako s prvními. Dále říká Rudolf Steiner: „To není pouze obraz zevně historický, nýbrž obraz duchovní, který může mít [na této cestě] každý“ (GA 284/285, 19. 5. 1907).

Stran vyličených tělesných zážitků zdůrazňuje Rudolf Steiner: „Nezáleží na [zevních] příznacích, ale ty vystupují *jako následek cvičení*“ (GA 103, 30. 5. 1908- II). Tím je jasně vyjádřeno, že na této cestě nejsou důležitá stigmata sama o sobě (a jiné tělesné zážitky), nýbrž pouze cíl celé té cesty, kterého se plně dosahuje teprve na obou posledních stupních. (176) To popisuje Rudolf Steiner takto: „Vylíčil jsem vám, jak se prodělávalo křesťanské zasvěcení. Tím získával žák to, co se nazývá ‚oko pro Krista‘⁴ - nový nadmyslový orgán, jímž lze zřít Krista způsobem čistě duchovním (bez smyslovosti). „Kdybyste neměli žádné oko, bylo by všechno kolem vás temné; právě tak jako byste nemohli bez oka vidět slunce, právě tak byste nemohli vnímat Krista bez orgánu pro Krista ... Člověk může získat schopnost zřít Krista cvičeními, která jsou nyní uvedena“ (GA 100, 27. 6. 1907).

Ba co více, jako bezprostřední důsledek celé té zasvěcovací cesty dochází ke stavu, který Rudolf Steiner shrnuje takto: „Když člověk prožil tento sedmý stupeň, stalo se křesťanství v jeho duši vnitřním zážitkem. Je potom zcela spojen s Kristem Ježíšem; Kristus Ježíš je v něm“ (GA 95, 3. 9. 1906). Protože je při tomto popisu označen poslední, sedmý stupeň jako stupeň „zmrtvýchvstání“, je nabíledni, že se

slovům „Kristus Ježíš je v něm“ musí rozumět také ve smyslu přijetí sil Těla Zmrtvýchvstání.

Přítom nejde na této celé cestě o vize událostí na přelomu věků, nýbrž naopak o získání čistě duchovního (nevizionářského) vztahu k živoucímu, *přítomnému Kristu*, který od té chvíle ozařuje celý vnitřní život žákův jako duchovní Slunce. Tím se pro něho stávají slova z evangelia: „A aj, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“ (Matouš 28,20) skutečností prožitou z vlastní zkušenosti.

Uvedená slova o oku pro Krista následují v citované přednášce po tom místě, kde Rudolf Steiner líčí tři další, ještě vyšší stupně této cesty zasvěcení: mystickou smrt, zmrtvýchvstání (zde spolu s předcházejícím kladením do hrobu) a jako : poslední nanebevstoupení. Tyto další stupně již nemají nic co činit se zevními j známkami nějaké stigmatisace, neboť tato vystupuje, jak jsme se již zmínili, „jen přechodně“ při čtvrtém stupni. Již na pátém stupni jde o zcela jiné vnitřní procesy. V mystické smrti žák prožívá, jak se před jeho duševním pohledem vše „noří do nejtemnější temnoty“. „Celý smyslový svět je jakoby vymazán a zapadlý“ (GA 100, ' 27. 6. 1907). A před jeho vnitřním zrakem se objevuje celé zlo zemského vývoje, i Najednou se před ním jakoby roztrhne vnitřní opona, a on vidí po prvé plně vědomě „vzhůru do duchovního světa“ (tamtéž).

Vše dosud prožité je však daleko překonáno oběma závěrečnými stupni. Na • šestém stupni se žák spojuje s celou Zemí. Prožívá, jak „k němu ještě náleží celá Země“ (tamtéž). Velkolepost tohoto zážitku lze těžko odít do pozemských slov. Žák zde prožívá, že se Kristus po své smrti na kříži skutečně „stal [novým] Duchem Země“ (tamtéž). Od této chvíle nese zasvěcovaný spoluodpovědnost za celou budoucnost Země. A o posledním stupni říká Rudolf Steiner: „Sedmý stupeň nelze dále líčit, neboť vše, co tento stupeň znamená ve velikosti a vznešenosti, nemůže pochopit žádná duše, která je svým myšlením ještě vázána na mozek“ (GA 94, 11. 7. 1906). Neboť „tento stupeň přesahuje vše, o čem si člověk jinak činí představu“ (GA 103,30.5.1908-II) a znamená „úplné přijetí do duchovního světa“ (tamtéž). (177)

Také poukazuje Rudolf Steiner ve svých popisech křesťanskomystické cesty zasvěcení vždy znovu na různá nebezpečí, kterých se však lze vystříhat především osobní pomocí a stálou podporou zkušeného duchovního učitele, jenž je proto při tomto způsobu zasvěcení nezbytný. Sice Rudolf Steiner také zdůrazňuje, že při tomto zasvěcení existuje vlastně jen jeden jediný hierofant, a to je Kristus Ježíš sám, avšak již jen ze skutečnosti, že Rudolf Steiner podává skoro všechny popisy této cesty ve formě pokynů učitele jeho žákům, vyplývá zcela jasně také nutnost pozemského vedení. (178) A v přednášce z 3. června 1906 to vyjadřuje zcela zřetelně: „Křesťanské školení se může uskutečňovat podle rady učitele, který ví, co je třeba činit, a který může vždy při každém kroku napravit, v čem se pochybilo“ (GA 95).

Pokud však jde o různá nebezpečí této cesty, jsou velká zejména na čtvrtém stupni, při „zkoušce krví“ (stigmatisaci). Rudolf Steiner sděluje: „Potom nastává něco, co se nazývá

„zkouškou krví“. Co může být v četných případech chorobným stavem, je v tomto případě [při správné zasvěcovací cestě], protože musí být vše chorobné vyloučeno, důsledkem meditace“ (GA 103, 30. 5. 1908-11). Pouze jako důsledek čisté a nesobecké meditace za pomoci obsahů Janova evangelia směřují se na tomto stupni, a to také jen na krátkou dobu, objevit začervenání na pěti místech těla, jinak hrozí žákovi „chorobný stav“, který ho dokonce může „v četných případech“ jakoby přepadnout. Proto zdůrazňuje Rudolf Steiner v téže přednášce: „Pečujte se také o to [to činí arci doprovázející učitel], aby nemohlo být ani řeči o sugesci a autosugesci.“ Z této poznámky vyplývá, že „sugesce a autosugesce“ znamenají zvláště na tomto stupni velké nebezpečí, protože se zde pracuje s tělesnými příznaky a pocity.

Na tomto místě lze učinit do průběžných výkladů malou vsuvku. Jde o jediný případ stigmatisace, který se v Anthroposofické společnosti objevil, pokud je známo, ještě za života Rudolfa Steinera. Je miněn malíř Richard Poliak (1867-1943), který pocházel s bohaté obchodnické rodiny židovského původu v Praze a spolupracoval po několik let se svou manželkou Hildou na stropní malbě prvního Goetheana. Jsa od časného mládí orientován silně křesťansky, šel již během svého studia umění v Mnichově intenzivně křesťanskomystickou cestou školení. Brzy poté se u něho objevila stigmata tak, jak je Rudolf Steiner pro tuto cestu popisuje. Stigmata byla zřetelně viditelná na všech pěti místech, ovšem bez toho, že by vytékala krev.

Počátkem století přišel Richard Poliak do Vídně a seznámil se tam s Friedrichem Ecksteinem, přítelem Rudolfa Steinera z mládí, který ho 1905 seznámil s jeho spisy. O dva roky později slyšel Poliak po první přednášce Rudolfa Steinera a 1914 přesídlil na jeho požádání se svou ženou na pět let do Dornachu. Jelikož byl Richard Poliak v nejbližším okolí Rudolfa Steinera jediným stigmatisovaným, je nabíledni, že o tomto fenoménu také s Rudolfem Steinerem mluvil. Je možné, že se Richard Poliak v takovém rozhovoru dověděl, že byl v předchozím životě františkánem. V každém případě ho jeho manželka portrétovala ve dvacátých letech, poté co se byli vrátili z Dornachu do Prahy, ve františkánském oblečení. Na příslušnou otázku nějakého přítele Hilde Pollaková odpověděla: „Richard sice přijal v této inkarnaci židovskou organizaci, ale před desetiletími se na jeho těle objevila Kristova stigmata, a tím se ukázalo, kam patří podle své bytostné podstaty. On však tyto úkazy skrýval, jak jen bylo možno. Neboť nechce být uznáván na základě dozvuku minulé inkarnace, nýbrž na základě činů inkarnace současné. A prožíváte přece sám, jak málo ze sebe dělá.“ (179) Mnoho mluví pro to, že by byl tento věcně distancovaný postoj Richarda Poliaka k jeho vlastní stigmatisaci mohl vzniknout na základě rozhovoru s Rudolfem Steinerem,

po případě že Rudolf

Steiner tento postoj podporoval. Existuje ústní podání o tom, že snad dal Rudolf Steiner Richardu Poliakovi dokonce speciální meditaci, která měla vést ke zničení těch stigmat, na jejichž výskyt se musí pohlížet - mimo správně prováděnou křesťanskomystickou cestu zasvěcení - nejen jako na něco nepřiměřeného pro současnou dobu, nýbrž jako na úkaz abnormní. (180)

Co se nás však z osudu Richarda Poliaka dotýká nehlouběji, nejsou jeho stigmata, nýbrž jeho morální velikost a pravá křesťanskost, kterou tento člověk ukázal s pozdějších létech. Když nacisté okupovali Prahu a začalo pronásledování Židů, byla manželům Poliakovým nabídnuta z anthroposofické strany vyhlídka na možnost útěku. Richard Poliak na to odpověděl podle smyslu toto: V této inkamaci jsem zrozen do židovského národa. A v těchto těžkých dnech bych se nechtěl od jeho osudu oddělovat. A na otázku, zdaje pro to smuten, odpověděl: „Smuten nejsem. Když člověk měl to štěstí, že se v životě setkal s Rudolfem Steinerem, nemůže již být nikdy smuten.“

Brzy poté byli oba zatčeni a dopraveni nejprve do Terezínu. Tam a v dalším táboru, kam potom Richard Poliak přišel, pronesl až do své mučednické smrti před svými spoluvězni více než sto přednášek o anthroposofii. Také jeho manželka přišla do vyhlazovacího tábora, poté co byla odmítla šít uniformy pro německé vojáky.

Na tomto mimořádném lidském a anthroposofickém osudu prožíváme, jak působí v určitém člověku reálně Kristův impuls. Nikoli ve stigmatizaci, nýbrž v morální síle, odvaze a věrnosti se ukazuje nehlubší křesťanskost Richarda Poliaka.

V cyklu *Od Ježíše ke Kristu* uvádí Rudolf Steiner křesťanskomystickou cestu zasvěcení ve spojení s podstatou fantomu. Poté co stručně charakterisoval sedm stupňů křesťanskomystického zasvěcení (je příznačné, že se v tomto popisu objevilo „zmrtvýchvstání“ jako sedmý stupeň), říká doslova: „Když to učiníme [vehnat pocity až do fyzického těla¹], neučiníme nic menšího, než že se připravíme, abychom ve svém fyzickém těle postupně přijímali fantom, který vychází z hrobu na Golgotě“ (GA 131,14. 10. 1911) Jinými slovy: Na tomto čtvrtém stupni jsme se zprvu jen „připravili“, abychom fantom „postupně přijímali“. Jde zde jen o *přípravu* toho, co nabude teprve na dalších stupních své plné skutečnosti. V tomto smyslu Rudolf Steiner pokračuje: „Pracujeme tedy do svého fyzického těla [cestou intenzivní meditace], abychom učinili toto tělo tak živoucím, že cítí jakousi příbuznost, přitažlivost k onomu fantomu“ (tamtéž). Také zde jde pouze o *cítění* „přitažlivosti“, která se prožívá ve fyzickém těle a je teprve přípravným stupněm.

Konečně to Rudolf Steiner vyjadřuje ještě jasněji, podáváje to takto: „Jako se člověk příslušnými citovými zážitky křesťanského zasvěcení *učiní zralým*, aby přijal fantom, který vstal z hrobu na Golgotě.“ Tím je toto „učinění se zralým“ vlastně rozšířeno *na celou* sedmistupňovou cestu křesťanskomystického zasvěcení, na jehož konci je stupeň „zmrtvýchvstání“, v němž je vytvořeno spojení zasvěcovaného s fantomem. Na čtvrtém stupni, *nesení kříže*, nemůžeme naproti tomu ještě nikterak mluvit o skutečném spojení s

fantomem, již proto ne - a to se zde musí ještě jednou opakovat -, že tento stupeň zasvěcení zrcadlí tu etapu pašijové cesty, která je *před* Zmrtvýchvstáním.

V tomto ohledu je významný následující poukaz Rudolfa Steinera o duchovním vedení jeho první esoterické školy: „Mistr Ježíš a mistr Kristián Rosenkreutz nám připravují dvě cesty zasvěcení, křesťanskoesoterickou a křesťanskorosikrucianskou. Lýto obě cesty vždy existovaly od dob středověku“ (GA 264,1.6.1907). Z toho plyne, že největším mistrem křesťanskomystické cesty je až podnes mistr Ježíš. On sám kráčel touto cestou především v době před založením zasvěcení rosikrucianského. „Pro období až do té doby byla křesťanskomystická iniciace dávána západní Evropě v té formě, jak vyprýštla /erfloss/ skrze iniciátora, Neznámému z Horní země v St. Victorovi, mistru Eckartovi, Taulerovi atd.“ (GA 252, Rukopis z Barru, II). Ten „Neznámý“ nebo „Boží přítel z Horní země“ byla inkarnace mistra Ježíše ve 14. století, který se tehdy se svými žáky ubíral cestou křesťanskomystickou. Také Kristián Rosenkreutz šel po své inkarnaci na přelomu věků, kdy byl nejdůležitějším svědkem mystéria Golgoty, rovněž touto křesťanskomystickou cestou ve svých dalších inkarnacích až k založení rosikruciansství ve 13. století. O žádném z těchto mistrů se však nikdy netradovalo, že by byli kdykoli dostali stigmata.

Z řečeného vyplývá, že jediná stigmata, o nichž lze mluvit oprávněným způsobem, jsou ta, která se přechodně dostávají jen na čtvrtém stupni křesťanskomystické cesty. Jsou, jak jsme se již zmínili, vždy vyvolána z vlastní vůle a stávají se viditelnými na fyzickém těle jako čistý následek meditace. Zcela jinak je tomu se stigmaty, která se objevují trvale a nadto ještě jako otevřené, krvácející rány.

První historicky doložený případ tohoto druhu je, jak známo, František z Assisi (1181/82 - 1226). V tomto ohledu je již příznačné, že všude tam, kde Rudolf Steiner mluví o okultním pozadí této individuality, nikde se nezmiňuje o její stigmatizaci. Tak na příklad také ne v přednášce z 28. května 1912, kde se zabývá biografií Františka z Assisi nejpodrobněji. Tam poukazuje jen na to, že se v jeho duši „ty celé morální impulsy ... vyvíjely tak, že obdržely zvláštní posílení v meditacích a jevily se mu jako kříž s Ukřižovaným na něm. V těchto stavech cítil vnitřní, osobní vztah ke kříži a ke Kristu, a odtud mu pak přicházely síly, jimiž mohl tak nezměrně stupňovat morální impulsy, které jím nyní proudily“ (GA 155). Ani slova o stigmatizaci! A také ne v jiných přednáškách, nýbrž všude se obrací pohled výhradně na neobvyklé, vynikající morální impulsy, které se jinak stěží najdou, impulsy, které žily v duši Františka z Assisi a byly tak mocné, že byl dokonce s to z nekonečných sil soucitu a lásky vyléčit malomocné tehdy ještě nevyléčitelné. '

Ze stránky více esoterické poukazuje Rudolf Steiner především na dvě okultní události v životě Františka z Assisi. Jednou z nich je jeho žakovství u Gótamy Budhy, který učil nadmyslovým způsobem v jisté esoterické škole v 7.-8. j křesťanském století u Černého moře. Tehdy patřil budoucí František z Assisi k jeho nejpokročilejším žákům. „Zvláštní ráz Františka z Assisi, který má tak mnoho podobného, také v životě jeho mnichů, s žáky Budhovými, vzniká z té okolnosti, že František z Assisi byl žákem

Budhovým [v této esoterické škole]“ (GA 130,18. 12. 1912).

Druhá, ještě zásadnější událost v životě Františka z Assisi spočívala v tom, že směl přijmout do svého astrálního těla otisk astrálního těla Krista Ježíše. Toto - a nikoli stigmata - je pro Rudolfa Steinera hlavním znakem světce Františka. V řadě přednášek se zmiňuje o této vlastnosti jeho astrálního těla jako o vlastním esoterickém zdroji tohoto hluboce křesťanského života a nejvyšší schopnosti lásky. Nikoli výskyt tělesných stigmat, nýbrž vysoká morální síla, kterou měl; působením otisku astrálního těla Ježíšova, má pro Rudolfa Steinera centrální význam. Pokud jde o stigmata Františka z Assisi, je známo, že se objevila teprve dva roky před jeho smrtí a on je skrýval tak pečlivě, že byla objevena teprve po jeho smrti na těle již mrtvém. (180a) - Je také příznačné, že tato individualita po životě i jako František z Assisi zemřela ve své nejbližší inkamaci již jako malé dítě a potom se již na Zemi neobjevila, nýbrž následovala svého mistra Gotamu Budhu na Mars, j aby tam s ním dále působila. (Viz GA 130,18.12.1912.)

Ve své době nebyl František z Assisi jediným, kdo směl přijmout tento astrální otisk. Alžběta Durynská (1207 - 1231) - a poněkud jiným způsobem Tomáš Akvinský (1225/7 - 1274) a jistě ještě někteří jiní - nesli tento otisk v této epoše ; v sobě. Ze současníků Františka z Assisi k nim patřila také sv. Klára (1194 -1253). Tradice praví, že když se ti dva setkali k rozhovoru o duchovních věcech, byla celá : krajina ozářena jakoby nebeským světlem. To bylo vyvoláno reálně působící i morální atmosférou kolem nich. Proto je František z Assisi v dějinách západní ; Evropy tak vysoce ceněn zejména pro svou moralitu.

1

Morální výše, které byla tato individualita dosáhla ve své inkamaci jako František z Assisi, nebyla však ještě zárukou toho, že by to, co tehdy nosil ve své hlavě jako J myšlenkový obsah, bylo s touto moralitou na stejné úrovni. Rudolf Steiner b tom J říká: „Co nám musí často připadat tak divným právě u těchto osobností [které byly 1 nositeli otisku astrálního těla Krista Ježíše], je to, že nebyly ve svém já často vůbec 1 na úrovni toho, co obsahovalo jejich astrální tělo, že na obsah svého astrálního těla | jaksí ve svém já nestačily. ... Často nám připadá groteskním, co činilo jejich já, 1 velkolepým a vznešeným však svět jejich nálad, jejich vroucnosti. Takovou 1 osobností je František z Assisi“ (GA 109/111, 15. 2. 1909). Také na jiném místě se Rudolf Steiner zmiňuje „o všech jeho omylech“ (tamtéž, 6. 4. 1909), protože jeho síly poznání spojené s já nebyly ani přibližně na výši jeho astrálního těla. Z toho plyne, že ani stigmata jako taková nemohou nikdy podat důkaz o tom, čeho může člověk dosáhnout jedině svobodným rozvíjením vyšších sil poznání.

Tento rozpor mezi nedokonalým já a dokonalým astrálním tělem, jak tomu bylo u Františka z Assisi, vznikl z té skutečnosti, že nebyl ve svém pozemském životě ve 13. století prodělal žádné správné křesťanské zasnění, nýbrž že čerpal své mimořádné duševní schopnosti především z astrálního otisku, který v sobě nosil. Také během jeho školení u Gótamy Budhy v jeho dřívější inkamaci šlo více o vytváření a rozvíjení morálních kvalit než o vývoj skutečného poznání. (181)

Tak potvrzuje především popsaná diskrepance, která existovala v bytosti Františka z Assisi, že již za jeho doby nebylo křesťanskomystické zasvěcení v plném rozsahu již možné. Jeho rozkvět byl ve staletích ještě dřívějších. (182) Proto se duchovní vedení lidstva rozhodlo (183) založit uprostřed 13. století nový esoterický proud v křesťanství, který měl odpovídat také současným, moderním lidem a jejich zcela jiným vnitřním schopnostem. A to je proud rosikrucianský, z něhož také vzešla sedmistupňová zasvěcovací cesta anthroposofie. Toto zasvěcení je dnes jediné, které je přiměřené západnímu člověku, jenž hledá Krista. Neboť křesťanskomystickou zasvěcovací cestou lze již dnes sotva jít, především ze tří důvodů:

1. Tato cesta žádá úplnou izolaci žáka od zevního světa, což není pro dnešního člověka přiměřené.

2. Tato cesta žádá takovou intenzivní citového života, která již není přístupná dnešnímu člověku, jenž je rostoucí měrou orientován na poznání.

3. Tato cesta pracuje přímým způsobem se silami fyzického těla, což v sobě skrývá velká nebezpečí, a činí proto nutným osobní vedení zkušeného učitele, což již není přiměřené dnešní době.

Především aby se vyhnuli velkým nebezpečím, která jsou spojena s *bezprostředním* vlivem na fyzické tělo, založili praví rosikruciani cestu opačnou, která každý *přímý* vliv na fyzické tělo od začátku co nejpřísněji vylučuje. (V křesťanskomystickém zasvěcení se naproti tomu působilo přímo z oblastí citění na fyzické tělo, aby se tím vyvolaly popsané tělesné zážitky - které rovněž nejsou přiměřené dnešní době.) Samozřejmě byla posledním cílem cesty rosikrucianské také proměna a zduchovnění fyzického těla. Jen se to při rosikrucianském zasvěcení dělo cestou zčištěných sil poznání *prostřednictvím ducha*, při plném zachování individuální svobody. (184)

Také anthroposofická školicí cesta (jakožto moderní úprava /Ausgestaltung/ a pokračování cesty rosikruciánské) vede k témuž cíli jako zasvěcení křesťanskomystické. Odpovídá však všem vlastnostem a životním podmínkám, současných lidí: Není již zapotřebí žádného tělesného učitele, v plném rozsahu se respektuje individuální svoboda, nikde se přímo nepůsobí (také ne citem) na fyzické tělo. (185) Neboť základem a východiskem moderního zasvěcení je vyvinout a uvést v činnost čisté myšlení, prosté smyslovosti, které člověka vyvádí vědomým způsobem z těla s jeho smyslovými vjemy (186), aby vedlo touto zcela novou cestou k témuž cíli: ke spojení s Kristovým Tělem Zmrtvýchvstání.

Jak vede cesta rosikruciánská a tudíž i anthroposofická právě k tomuto cíli, ale jinými prostředky, popisuje Rudolf Steiner těmito slovy: „Tím, co bylo charakterisováno jako rosikruciánské zasvěcení, a tím, co dnes vůbec může mít člověk jakožto zasvěcení, dosahuje se nyní také jistým způsobem, jen poněkud jinými prostředky, téhož: aby se vytvořilo pouto přitažlivosti mezi člověkem, pokud je vtělen ve fyzickém těle, a tím, co vstalo z mrtvých z hrobu na Golgotě, vstalo jakožto vlastní praobraz fyzického těla“ (GA 131,14. 10. 1911). Již v té formulaci se stává zjevným rozdíl vůči cestě křesťanskomystické. Tam jde o to, aby žák nejprve „sílu přitažlivosti“ k fantomu „cítit“. Na cestě rosikruciánské se naproti tomu reálně „pouto přitažlivosti [k němu] vytváří“. (187)

Ještě větší je příslušný rozdíl mezi cestou křesťanskomystickou a mezi moderním pokračováním rosikruciánské cesty v anthroposofii. V tomto smyslu je třeba posuzovat jinak výskyt stigmat, zvláště když nejsou toho rázu, jak patří k řádné cestě křesťanskomystické, a pohlížet na ně jako na něco, co již nepatří k současné době. Především však nemají, objevují-li se dnes, nic co činit se zasvěcovací cestou rosikruciánskou a tudíž také ne s anthroposofickou.

*

Vše, co bylo dříve řečeno, lze zkoumat na konkrétním příkladu snad nejslavnější katolické stigmatované. Je míněna Anna Kateřina Emmerichová (1774-1824), která žila na přelomu 18. a 19. století v Německu a jejíž vize vešly ve známost především díky záznamům Klementa Brentana (1778-1842). Přitom má rozhodující význam jediné vyjádření Rudolfa Steinera o ní, které je dochováno. Je nápadné, že ve svém obrovském díle nemluví o Anně Kateřině Emmerichové nikde z vlastního podnětu. Jediné vyjádření bylo učiněno na podnět otázky, kterou položil Rudolfu Steinerovi o této věci přímo jeden posluchač po lipském cyklu *Egyptské myty a mystéria* (GA 106) 14. září 1908. Dal na to pozoruhodnou odpověď, která byla zaznamenána takto: „Kateřina Emmerichová⁴ od Klementa von Brentano? - V tom jsou podána vidění mimořádně dobré somnambulní osoby. Jsou to zejména ty části,

keré se vztahují na zrcadlové vidění, v tom jsou bezesporu mimořádně správné věci.“ (188)

Nyní sděluje Anna Kateřina Emmerichová, že bývala vždy znovu jakoby na nějaké „cestě v čase“ - tak by se to mohlo nazvat - k událostem na přelomu věků, aby tyto události spoluprožívala ve *smyslových vjemech*, to znamená všemi pěti tělesnými smysly: vidouc, slyšíc, čichajíc a tak dále. Tyto „smyslové“ zážitky z minulosti pak sdělovala Klementovi von Brentano, který je zapisoval a později uveřejnil. Takové „cesty časem“ však nejsou z hlediska moderní duchovní vědy ničím jiným než zvláštní formou somnambulismu.

V jedné přednášce, kde Rudolf Steiner vysvětluje z duchovněvědeckého hlediska, jak vzniká somnambulismus a co je jeho podstatou, se zmiňuje, že se při jistých formách somnambulismu děje toto: „Pak přichází já [sommambulního člověka] k tomu, že koresponduje s okolím volnějším způsobem: Není pak pevně vloženo do gangliové soustavy³⁴ a může proto používat oněch spojovacích kanálů se světem, které mu umožňují vidět v prostoru a v čase ledačos dalekého, co je normálně uloženo do já, do gangliové soustavy, čímž tyto procesy nemohou být vnímány“ (GA 174, 14. 1. 1917). Tímto způsobem mohla také Anna Kateřina Emmerichová jakožto „mimořádně dobrá somnambulní osoba“ konat své „cesty v čase“ k přelomu věků a ještě dále, až ke stvoření člověka v ráji. Proto nepoužívá Rudolf Steiner, aby charakterisoval podstatu duchovních zážitků Anny Kateřiny Emmerichové, slova „vize“, nýbrž „vidění /Gesichte“. Neboť první z nich se také mohou vztahovat na čistě duchovní svět, ty druhé jsou však zpravidla spojeny pouze se zřeními ze světa smyslového, čímž se prokazuje jejich zesílená vázanost na tělo.

V tomto ohledu charakterisuje Rudolf Steiner v jiné přednášce podstatu somnambulismu ještě těmito slovy: „Kdežto jinak je člověk v normálním životě ve styku s okolím jen svými smysly, vstupuje u somnambulního člověka ... ve vztah k okolí celý člověk svým volním mechanismem. Tím mohou nastat dálkové účinky, myšlenka může působit do dálky, mohou se také vyskytnout prostorová a časová vidění na dálku a tak dále.“ (189) Tak se dostavuje u jistých somnambulních osob takový vnitřní stav, „že je jaksi celý člověk proměněn ve smyslové orgány a tím se vynořují *automatická a časová vidění na dálku*. Jejich základem je vždy chorobný

34

Ganglia jsou shluky, uzliny nervových buněk, které patří k tak zvané vegetativní či autonomní nervové soustavě, tedy nervové soustavě, která je uložena převážně mimo mozek a míchu a má s mozkem a s míchou - a také s vědomím - jen volné spojení. Souvisí s „vegetativními“ funkcemi, jako je zažívání a krevní oběh, které se převážně vymykají naší vědomé kontrole. Za dob Rudolfa Steinera se však slova „ganglion“ užívalo i pro nervová centra či jádra v mozku a v míše, ba i pro jednotlivé nervové buňky. - Pozn. překl.

nebo slabý duševní život. Nemají nic co činit s tím světem, k němuž člověk náleží: svou nesmrtelnou částí, ale mají co činit s tím, co je jako fyzické, smyslové okolí duchovní, co se v něm odehrává zejména působením vůle člověka“ (tamtéž). , V obou citátech hovoří Rudolf Steiner buď o „volním mechanismu“ nebo o viděních, která se dostavují

„automaticky“. Neboť jak se ukázalo především u Anny Kateřiny Emmerichové, ale také u Terezy Neumannové z Konnersreuthu³⁵. jj (1898 - 1962), ve 20. století rovněž stigmatizované, nemohou takoví lidé nikdy svál „vidění“ ovládat, vidění, která na ně padávají především v pašijové době, často však každého týdne, a to silou přírodních událostí, a totálně ovládají všechny i fyzické, duševní a duchovní síly na hodiny nebo dokonce dny. Při takových stavech nemůže být samozřejmě ani řeči o lidské svobodě, což však musí být nejvyšším příkazem každého moderního zasvěcení od začátku a na všech jeho stupních.

Jako současní lidé můžeme ovšem mít o „viděních“ Anny Kateřiny Emmerichové i nebo Terezy Neumannové vlastní mínění: Můžeme je shledávat fascinujícími, ba ■ dokonce obdivuhodnými, můžeme je pokládat za autentická a pravdivá, protože jsou : jako důkaz jejich správnosti předkládána stigmata. Můžeme však také pociťovat jejich 3 popisy, alespoň zčásti, jako velmi podivné, především proto, že se v nich spirituální dimenze Kristovy události - což bylo pro Rudolfa Steinera vždy tím nejdůležitějším ■ - uplatňuje jen velmi omezeně. Zřejmě má pro Annu Kateřinu Emmerichovou i utrpení člověka Ježíše větší váhu a význam než vlastní mystérium Kristovo. (190) Seznámíme-li se s jejími viděními, můžeme se stěží ubránit dojmu, že zde nebyl ■ učiněn ve vnitřní zkušenosti vlastní krok od Ježíše ke Kristu. (191)

Naproti tomu se snaží Rudolf Steiner, především v přednáškách o Pátém evangeliu, poukazovat vši silou na to, že mystérium Golgoty nebylo pouze ; záležitostí lidí na Zemi, nýbrž také a zvláště záležitostí bohů samých - záležitostí duchovního světa. „Máme se vždy hlouběji a hlouběji pronikat touto ideou, že jsme díky mystériu Golgoty diváky záležitosti bohů“ (GA 148,18. 12. 1913). Rudolf Steiner hovoří v této souvislosti o „úzkosti a strachu“ bohů (tamtéž) v době mystéria : Golgoty, že by se jim mohla celá evoluce lidstva pro rostoucí působení odpůřících i sil vymknout z rukou /abhanden kommen/. A v „úzkostném potu na čele“ Krista Ježíše na Olivové hoře (GA 148,3.10.1913) musíme také spatřovat jakoby obraz této) úzkosti bohů nad budoucností celého lidstva. Tato rozhodující kosmická dimenze 3 událostí na přelomu věků chybí téměř úplně ve viděních Anny Kateřiny i Emmerichové a Terezy Neumannové.

Proto, ale také z četných jiných důvodů, musíme vyslovit z anthroposofického i hlediska naprosto nutnou otázku: Proč jsou tato vidění ne pouze v bodu výše 35

Výraz „z Konnersreuthu“ neznamená snad šlechtický přídomek, predikát; je to označení vesnice, kde tato prostá selská dívka žila. Prostou selskou dívkou (a později i řeholnicí) byla ostatně i Anna Kateřina Emmerichová. - Pozn. překl.

uvedeném, nýbrž také v četných jiných obsahově tak odlišná od duchovních bádání Rudolfa Steinera, ba dokonce často vůči nim protichůdná?

Z četných příkladů, které ukazují, že vidění Anny Kateřiny Emmerichové odporují výsledkům bádání Rudolfa Steinera, zde buďte uvedeny jen čtyři:

- Ona popisuje, že forma kříže, na němž byl Ježíš ukřižován, neměla tvar kříže, nýbrž písmene „Y“. To však neodpovídá ani křesťanské tradici ani výsledkům bádání Rudolfa Steinera. Na všech svých obrazech a náčrtech používal Rudolf Steiner důsledně jen pravé podoby kříže, tedy s jedním kratším břevnem vodorovným a s jedním delším břevnem svislým, při čemž je dolní část svislého břevna podstatně delší. (Viz jeho akvarel: „Tři kříže (Velikonoce)“, jeho pastelový náčrt k motivu Krista v malé kopuli jakož i náčrty k růžovému a fialovému oknu na severu.) Rudolf Steiner také potvrzuje příslušnou uměleckou tradici tou duchovněvědecky vyhádanou skutečností, že malíři, kteří tuto tradici založili, nesli v sobě otisk éterického těla Ježíšova a tím mohli zřít pravdivé imaginace událostí na přelomu věků. (Viz GA 109/111,7. 3. 1909.) Tradice kříže je však ještě starší a navazuje na mysterijní představu Platonovu o světovém kříži se světovou duší na něm ukřižovanou. (Viz GA 105,12. 8. 1908.) V této souvislosti je důležité, že Kristián Rosenkreutz dal tuto známou formu kříže, avšak obklopeného sedmi růžemi, svým žákům při založení rosikruciánského řádu ve 14. století. Rudolf Steiner na to navazuje rosikruciánskou meditací ve své knize *Tajná věda v obrysu*. Uvážíme-li nyní, že Kristián Rosenkreutz byl osobně „přítomen při mystériu Golgoty“ (GA 130, 27. 1. 1912), to znamená viděl kříž vlastníma očima a předal jeho pravou formu svým žákům, jak je pak možné, že Kateřina Emmerichová mluví o zcela jiné formě kříže? Je zde zřejmo, že ona, ač zří svá vidění smyslovými očima, vidí přece jen nesprávně.
- Pozdější grálskou číši /Gralsschale/, které použil Kristus při Poslední večeři, popisuje Anna Kateřina Emmerichová také v rozporu s esoterickou grálskou tradicí jako útvar nanejvýš komplikovaný. Je prý zhotovena z neznámé látky kovového rázu, pozlacená, má prý hruškovitý tvar a obsahuje prý ještě jednu menší číšku. Také prý je v nožce velkého kalicha místo pro malou lžičku a vysunovatelnou tabulku. Velký kalich je ještě navíc obklopen šesti kalichy malými. V souladu se všemi grálskými tradicemi však Rudolf Steiner sděluje jednoznačně: „Posvátná jaspisová číše /Schale/ grálu, které Kristus použil, když lámal chléb ...“ (GA 26, str. 111). Jde přitom o jednoduchou číši, jak byla vždy zpodobována od raných křesťanských dob. (Viz také GA 112,24. 6.1909.)
- Křest Ježíšův, který se uskutečnil podle všech čtyř evangelií, podle duchovního bádání Rudolfa Steinera a podle nesčetných uměleckých děl v řece Jordánu,

se podle Anny Kateřiny Emmerichové odehrál na ostrově, který prý vznikl pro? tento účel zázračným způsobem, s přirozenou nádrží /Becken/ uprostřed, v níž byl! ten křest vykonán. Za četnými jednotlivostmi, působícími často fantasticky, nemůže Anna Kateřina Emmerichová nahlédnout hlouběji do toho vlastního, oč při tom křtu jde, totiž spojení kosmického Krista s tělesnými schránkami Ježíše z Nazaretu. Jinými slovy, nezná rozdíl mezi Kristem a Ježíšem.

- Scénu v Getsemanské zahradě vidí Anna Kateřina Emmerichová tak, že Kristus na; sebe vezme všechny subjektivní hříchy lidí v minulosti, současnosti j a budoucnosti. Přitom je zřejmo, že nedovede rozlišovat zásadní rozdíl mezi karmou subjektivní, kterou musí vyrovnat každý člověk sám, a karmou objektivní, kterou na sebe bere Kristus. (Viz o tom GA155, 15. 7. 1914). (192)

Především rozpozná každý anthroposof, který zná dobře kristologická duchovní bádání Rudolfa Steinera - zejména jeho sdělení z Pátého evangelia (GA 148) 3 rozpozná v těchto sděleních ihned *zcela jiného ducha* než ve viděních, která zří a popisuje Anna Kateřina Emmerichová. Je také nápadné, jak velice je čistý duch, ' který vládne v příslušných bádáních Rudolfa Steinera, úplně stejný jako duch ostatních čtyř evangelií, pročež je jméno „Páté“ evangelium absolutně oprávněné. Popisy Anny Kateřiny Emmerichové a Terezy Neumannové jsou naproti tomu jiného rázu a proniknuty jiným duchem, který je pěti evangeliím cizí. (193)

Ve vztahu k Anně Kateřině Emmerichové se také nemůže uplatnit argument, že snad byla na přelomu věků sama inkamována a že snad nosila ve svém éterickém těle vzpomínky na tuto dobu. (194) Neboť ona podává ve svých sděleních často scény a rozhovory, které se nikdo třetí v okolí Krista Ježíše nemohl dovědět neboje spoluprožít. Právě tak popisuje podrobně mládí Mariino a Ježíšovo, epizody ze života patriarchů, dokonce zkušenosti Adamovy před pádem do hříchu - a to vše stejným smyslově vnímatelným způsobem jako vidění událostí na přelomu věků. Jen tímto smyslovým způsobem dovede Anna Kateřina Emmerichová vnímat j jak fyzické, tak také duchovní události (na příklad události v ráji). Z toho vyplývá, že se u ní nejedná o vzpomínky z jejího vlastního éterického těla, nýbrž o jistou i formu zážitků somnambulních.

Tak zůstává nejprve stran takových smyslově vnímatelných „vidění“ mnoho otázek otevřených. Jednu věc však lze přitom pro anthroposofa konstatovat jednoznačně: *S anthroposofil a jejími duchovněvědeckými bádáními nemá toto vše nic společného!* A kdyby takové somnambulní „metody bádání“ pronikly do anthroposofie a kdyby se v ní rozšířily, znamenalo by to vzdát se anthroposofiické badatelské metody jako takové a tím konec anthroposofie jakožto duchovní vědy.

Rudolf Steiner poukazuje ve vztahu k takovým fenoménům jasně na dvě nebezpečí, která zde vznikají. Za prvé nebezpečí sensace: Neboť „to, co má činit duchovní badatel, aby skutečně pronikl do duchovního světa, to není taková zajímavá

kratochvíle podněcující pozornost jako zážitky somnambulního člověka“ (GA 72, 28. 11. 1917). Proto se může lehce stát, že někdo shledává popisy toho druhu jako takové Anny Kateřiny Emmerichové - především proto, že působí přímo na cit - mnohem působivějšími než obsahy Pátého evangelia.

Za druhé spočívá mnohem větší nebezpečí v tom, že by taková somnambulní vidkyně mohla na některých místech sdělovat skutečnosti naprosto správné. Jelikož je však ona nemůže nikdy kontrolovat a nezná jejich původ, bývají její sdělení většinou promíšena s četnými chybami a omyly. Neboť již v *procesu vzniku* takových vidění nelze nikdy zcela vyloučit cizí vlivy a cizí vměšování. „Somnambulní vědomí podává v jistém ohledu podobné nauky [jako nauka „theosofická“ (195)] a to, co může vidět somnambulní osobnost s vyražením jasného denního vědomí, je často totéž, co vidí [správně školený] jasnovidec při svém jasném denním vědomí. Ale somnambulní osoba nemůže to, co vidí, nikdy kontrolovat... Nemůže ani kontrolovat, zdaje to, co vnímá, skutečně pravdou tak, jak to ona vnímá.“ (196) Přesto je ale - a to také patří k psychickým vlastnostem somnambulismu - somnambulní člověk zpravidla absolutně přesvědčen o „pravdivosti“ všeho toho, co se mu takto zjevuje ze zdrojů, do nichž nevidí. To byl přesně ten stav, v němž byla Anna Kateřina Emmerichová ve vztahu ke svým viděním. Období, v nichž měla svá vidění, vnitřně zcela vytržena ze svého pozemského okolí, prožívala jako okamžiky nejvyšší milosti, o nichž se prý nikdy nemůže a nesmí pochybovat.

A o tom, co viděla - především proto, že vnímala svá vidění přímo „fysickými očima“ a jinými smyslovými orgány -, nemohla ani na okamžik pochybovat, jako také každý obyčejný člověk nikdy nepochybuje o svých smyslových vjemech, (197) nýbrž je pokládá za plnou skutečnost. Co však přitom somnambulní osobnost nepozoruje, je, že je „tím ... v člověku skutečně navozován stav, který mu vyjevuje něco, co jinak zůstává skryto, který ho ale tlačuje dolů dokonce ze stupně, kterého jednou dosáhl [ve svém denním vědomí]“ (tamtéž).

Z tohoto důvodu zdůrazňuje Rudolf Steiner vždy znovu, že při vjemech duchovního světa nejde, zvláště v naší době, pouze o to, zda jsou správné nebo nesprávné, nýbrž především o to, jakou cestou se jich dosáhlo. Proto může každé míšení toho, co bylo získáno somnambulními cestami, s duchovněvědeckými výsledky anthroposofického bádání, působit pro anthroposofn jen ničivě /zerstorend/.

A v případě Anny Kateřiny Emmerichové, jejíž vidění byla zřejmě silně ovlivněna římsko-katolickým duchem, vzniká další nebezpečí, na něž Rudolf Steiner rovněž poukázal, totiž nebezpečí katolisace anthroposofie samé, čemuž je třeba vši silou zabránit. (198)

V tomto ohledu je poučné, že Anna Kateřina Emmerichová byla se svými smyslovými vjemy přelomu věků současnici Novalisovou, jsouc téměř stejného věku. A Klement von Brentano, který její vidění později zapsal, náležel ve svém mládí ke kruhu raných jenských romantiků, v němž se možná dokonce osobně setkal s poněkud starším Novalisem.

Novalis prožil po náhlém zasvěcení na hrobu své zemřelé nevěsty Sofie von Kühn množství imaginací, inspirací a dokonce intuicí vztahujících se k událostem na přelomu věků. Jeho duchovní zážitky však nebyly žádnými „cestami v čase“, nýbrž oprávněnými důsledky zvláštního křesťanského zasvěcení. Nikoli fyzickými smysly, nýbrž svým „okem pro Krista“, propůjčeným mu jakoby milostí, mohl Novalis zít způsobem čistě nadmyslovým různá tajemství Kristova života jakož i života Mariina a mystéria Golgoty a mohl je vyjádřit v podivuhodných básních a prosaických dílech. Tak věnuje Rudolf Steiner Novalisovi a jeho zážitkům při zasvěcení desítky přednášek, až do „Poslední promluvy“, v níž ho označuje jako „skvělého předchůdce ... michaelského proudu“ a tím celé anthroposofie (GA 238, 28. 9. 1924); tato „Poslední promluva“ je jakoby jeho duchovní odkazem. Neboť Novalisovy duchovní zkušenosti jsou naprosto v základním směru anthroposofické školicí cesty - naproti tomu však jsou zkušenosti Kateřiny Emmerichové této školicí cestě bytostně cizí. Důvod spočívá v tom, že Novalis neupadl v žádném okamžiku svého života do nějakého somnabulního stavu, aby zřel události na přelomu věků jakoby smyslová vidění, nýbrž je vždy prožíval pomocí vyšších sil poznání v něm procitnuvších, o nichž sám mluvil a psal. (199) Také se při jeho duchovních zkušenostech nikdy sebemeně nezkalilo jeho vědomí já, které ozařovalo v duchovním světě vše kolem něho jako jasná hvězda.

Z řečeného se také stává pochopitelným, proč se Rudolf Steiner nikde v celém svém díle o Kateřině Emmerichové nezmiňuje. Bez ohledu na správnost či mylnost jejích vidění byl především *způsob*, jak ke svým zřením dospívala, nejen zásadně odlišný od anthroposofických metod bádání, nýbrž vůči nim zcela protikladný. (200) Neboť u Kateřiny Emmerichové (a později také u Terezy Neumannové) procházelo vše, co zřela, fyzickými smysly a bylo tudíž vázáno na tělo, jak je to pro tento způsob somnambulismu charakteristické. Proto bylo pro okamžiky takových cest v čase její obyčejné denní vědomí „zatlačeno dolů“ na nižší stupeň, jak to vyjadřuje Rudolf Steiner.

Anthroposofická školicí cesta však jde právě opačným směrem. Na ní dospívá žák, jak jsme viděli, cestou čistého myšlení k čistě duchovnímu, mimosmyslovému

vnímání duchovního světa a na základě toho také čtením v akašické kronice ke spoluprožívání pozemských událostí.

Můžeme to přesně sledovat na příkladu vznikání ústřední postavy sousoší vytvořeného Rudolfem Steinerem. V rozhovoru s Friedrichem Rittelmeyerem (1872- 1938) na jaře 1915 potvrdil Rudolf Steiner jeho zkušenost, že lze dospět čistou meditací k vnitřnímu prožití, jak Kristus v Palestině skutečně vyhlížel. Na další Rittelmeyerovy otázky mu Rudolf Steiner začal popisovat Kristovo vzezření. (201) Tak řekl mj. o Jeho ústech: „*Když jsem Ho po prvé viděl*, měl jsem dojem, že tato ústa vyhlížejí tak, jako kdyby nebyl nikdy jedl, nýbrž jako kdyby byl od věčnosti zvěstoval božské pravdy.“ (202) A na další Rittelmeyerovu poznámku, zda již takový obraz existuje a je k spatření, odpověděl Rudolf Steiner: „Ano, proto jsem také pověřil jednu umělkyni v Domachu, aby vytvořila Kristův obraz *podle mých údajů*“ (tamtéž). Tím byla míněna sochařka Edith Maiyonová (1872-1924), která se byla této úloze věnovala jako provádějící ruka Rudolfa Steinera, bez vlastních ambicí. Kde však šlo o postavu a podobu Krista samého, pracoval Rudolf Steiner vždy samotný, bez jakékoli pomoci. Tak vytvořil *vlastnoručně* všechny tři plastiky Kristovy hlavy: první, malou na podzim 1914, další v přirozené velikosti, rovněž z plastelíny, kolem Velikonoc 1915a konečně podle tohoto vzoru plastiku ze dřeva jakožto ústřední postavu sousoší. To dosvědčují obě fotografie, které ho ukazují při této práci. (203)

Tuto Kristovu podobu mohl Rudolf Steiner zít bezprostředně v duchovním světě „okem pro Krista“, o němž byla výše zmínka v souvislosti s křesťansko- mystickou cestou. Jen si byl Rudolf Steiner získal sám toto oko moderní cestou rosikruciánskou. Z tohoto nazírání vznikla především Kristova busta v přirozené velikosti, aby byla poté přenesena do dřeva onoho sousoší. Friedrich Rittelmeyer sděluje: „Byla tu tehdy [léto 1915] nejprve Kristova busta v plastelině, kterou byl Rudolf Steiner konečně sám vymodeloval“ (tamtéž). Tak byl vtiskl do pozemské substance obličej Kristův bezprostředně ze svého nadmyslového zření. Proto říkával vždy znovu návštěvníkům svého atelieru, když poukazoval na tuto bustu a později na ústřední postavu onoho sousoší: „Tak Ho vidím“. (204)

Také ve veřejné přednášce z 29. června 1921 „Goethe a Goetheanum“ se vyjádřil jednoznačně ve vztahu k témuž motivu v tom, co namaloval ve východní části malé kopule: „Můžeme si ho [v namalovaném obraze Representanta lidstva] představit jako Krista. Vytvořil jsem ho naprosto ze svého zření jakožto jako podobu Kristovu. ... Je to Kristus, jak se mi ukázal v duchovním zření.“ (205)

Jinými slovy, jde zde vždy o *současné* prožívání Krista, z něhož zří největší křesťanský zasvěcenec naší doby Jeho obličej a chce ho zprostředkovat všem lidem v této formě, která ponechává jako umělecká svobodu. (206) Také Rudolf Steiner popisuje, jak vytvořil celé to sousoší se všemi jeho postavami jako

mohutnou velikonoční imaginaci z duchovního spoluprožívání ročního koloběhu. I V tomto smyslu představují oba motivy Krista v prvním Goetheanu, malířský j a plastický, „postavu Krista osvobozujícího se od materie“, který přemáhá také • dnes a vždy znovu síly Luciferovy a Ahrimanovy ve světě přírody. Je to „obraz Krista ..., zrozený ... z kosmického vývoje v ročním koloběhu“ (GA 229,7.10.1923). / Co zde bylo řečeno, není v rozporu s tou skutečností, že Rudolf Steiner řekl **I** o téže postavě v sousoší také toto: „Tak skutečně krácel Kristus v člověku Ježíši z Nazaretu na počátku našeho letopočtu v Palestině. ... O to jsem se pokusil: vytvořit Krista s portrétní věrností“ (GA 194, 13. 12. 1919). Tento zdánlivý rozpor se vyřeší slovy Rudolfa Steinera, která tlumočil Heinz Müller na základě své návštěvy v atelieru: „Potom mluvil Rudolf Steiner také o podobnosti mezi jeho [plastelinovou] studií a obličejem Kristovým. Že když Ho potkáme v duchovním světě, je první dojem, že se při každé myšlence, citu, volním impulsu zcela překvapivě silně mění... Že nyní, kdy Jeho bytost vládne volně v éterických výšinách nezávisle na těle Ježíše z Nazaretu, je tato stálá proměna Jeho obličejů, ba Jeho celé postavy ještě umocněna.“ (207) Tímto popisem se řeší také všechny další „rozpory“, které mohou vyplynout z různých svědectví Rudolfa Steinera o jeho sousoší. Tak například že je v jeho ústřední postavě zpodoběn Kristus bezprostředně po křtu v Jordánu, potom ale také při pokušení na poušti jakož i během oněch tří let Svěho pozemského života ; a konečně po Zmrtvýchvstání. Neboť v éterickém těle Zmrtvýchvstalého žije jako vzpomínka celý život Krista-Ježíše na Zemi. A zrcadlena duchovně fantomem i ukazuje se tato vzpomínka ve všech svých fázích „ve stálé proměně Jeho obličejů“, j „Přesto ale“ - tak pokračuje Heinz Müller - „ujišťoval Rudolf Steiner, že je jak 1 plastika, tak také barevná zpodobení Representanta lidstva [je míněna Kristova 1 postava ve stropní malbě] tak ztvárněny, že bychom Krista, kdybychom Ho potkali, musili ihned poznat. Že se tedy také zde [jako při zpodobení odpůrčích mocností] I naprosto smí mluvit o jakési portrétní podobnosti“ (tamtéž).

„Kdybychom Ho potkali“ - těmito slovy poukazuje Rudolf Steiner opět na **■** svůj bezprostřední a pro naši dobu zcela ojedinělý vztah k živoucímu Kristu jv duchovním světě, to znamená ke zmrtvýchvstalému Kristu v Jeho *věčné přítomnosti* ve smyslu slov, která Rudolf Steiner citoval tak často: „A aj, Já s vámi jsem po všechny dny až dokonce světa“ (Matouš 28, 20). Tak zahrnuje tato Kristova přítomnost, vzhledem ke stálé proměnlivosti Jeho obličejů, také všechny stupně Jeho pozemského života na přelomu věků.

Co bylo řečeno, nevyklučuje nikterak, že Rudolf Steiner pátral také v akašické kronice po vzezření Krista Ježíše v době Jeho života v Palestině. To určitě činil. Nejdůležitější však přítom bylo, že konal tato bádání vždy z vnitřního spojení se *současným* Kristem. Jednou se o tom dokonce vyjádřil zcela jednoznačně: „V okamžiku, kdy se proniknu Kristem, kdy pátrám s Kristem v akašické kronice, najdu tu skutečnost! ... Neboť teprve tehdy, když je duše proniknuta Kristovým impulsem, nabývá schopnosti vidět věci [v akašické kronice] skutečně tak, jak jsou“ (GA 155,15.7.1914). Tak byl schopen z této stálé Kristovy přítomnosti ve své duši vylíčit celou minulost a

budoucnost dějin lidstva, často dokonce až do nejmenších fyzických detailů. Proto cítili četní lidé, především ti, kteří mohli slyšet jeho výklady o Pátém evangeliu (ale také jeho jiné kristologické přednášky), cítili to, co vyjádřil Friedrich Rittelmeyer tímto způsobem: „Tehdy jsem zažil, jak se hovoří o Kristu v přítomnosti Kristově.“ (208)

Zde máme co činit se zásadou na cestě pravého poznání Kristovy bytosti, zásadou, která je pro naši dobu rozhodující. Krista je nutno vždy nejprve nalézt v Jeho věčné *přítomnosti*. Pouze když Ho prožijeme v *této* formě jako nejvyššího Boha lidského já, můžeme na základě tohoto zážitku dosáhnout duchu přiměřeného pochopení pro mystérium Golgoty a pro celý budoucí vývoj z tohoto mystéria vycházející. Neboť jen v přítomnosti *živoucího Krista* se zjevuje pravý vhled do minulosti a budoucnosti světového vývoje a dějin lidstva. Jinak si není duchovní badatel nikdy jist, zda se Lucifer nebo Ahriman nepozorovaně nevrátí a jeho pohled nekalí nebo dokonce nezkrslují.

Z toho plyne, že Rudolf Steiner zřel Krista ve spojení s Jeho Tělem Zmrtvýchvstání vždy v *současnosti*. Že toho byl schopen, to je třeba hledat v závěrečném zážitku jeho křesťansko-rosikrucianského zasvěcení, při němž mohl na přelomu století prožít Krista v intuíci. Protože však intuíce vede jakožto nejvyšší druh poznání až k prožívání fyzická (avšak z duchovní stránky), byl poté s to poznat celý význam mystéria Golgoty z vlastní zkušenosti. „Jestliže je Kristus poznán v duchovním světě tímto způsobem intuící, stává se pak také srozumitelným, co se odehrálo historicky na Zemi ve čtvrté potlantické vývojové periodě.“ - Tak popsal tento zážitek sám ve zcela objektivní formě v knize *Tajná věda v obrysu* (GA 13, str. 395). Jak se to konkrétně stalo při zasvěcení Rudolfa Steinera samého, je patrné z jeho osobního svědectví: „V mém duševním vývoji záleželo na tom, že jsem duchovně stál před mystériem Golgoty v nejnítější, nejvážnější slavnosti poznání“ (GA 28, kap. XXVI). (209)

Z esoterického hlediska můžeme stát před mystériem Golgoty v *duchu* jen tehdy, když jsme do sebe plně vědomě přijali síly Těla Zmrtvýchvstání a proměnili jsme je v nové síly poznání. Proto hovoří Rudolf Steiner v tomto ohledu o „slavnosti poznání“. Zde máme hlavní zdroj všeho anthroposofického duchovního bádání Rudolfa Steinera. (210) Nikoli fyzickými smysly jako „mimořádně dobrá somnambulní osoba“ Kateřina Emmerichová, nýbrž duchovními vnímavými orgány Těla Zmrtvýchvstání mohl Rudolf Steiner probádat vědomě a samostatně všechny oblasti duchovního světa a popsat také ze svého intuitivního poznání přesně a věrně podle skutečnosti pozemské události v dějích na přelomu věků.

Svědčí

pro

to především přednášky o Pátém evangeliu. Ba co více: Tím, že vytvořil na: Vánočním sjezdu nadsmyslový základní kámen lásky a s ním nerozlučně spojenou ; Meditaci Základního kamene, otevřel Rudolf Steiner všem lidem moderní meditační cestu k duchovnímu svátostnému přijímání, aby mohli vnitřně poznat a spoluprožít z vlastní zkušenosti celou skutečnost Zmrtvýchvstání.

Na tomto místě se musí ještě jednou zdůraznit: Pravý vztah člověka ke Kristovu Tělu Zmrtvýchvstání způsobuje ve skutečnosti přesný opak toho, co lze pozorovat na příkladu Kateřiny Emmerichové. Tím, že jsme spojením s Tělem Zmrtvýchvstání, vnímáme události na přelomu věků nikoli fyzickými očima a jinými tělesnými smysly, nýbrž *čistě duchovním způsobem*, nejvyššími nadsmyslovými silami, které přinesl Kristus sám z oblasti světové půlnoční hodiny na Zemi. (Viz kapitoly I a II.) Co to skutečně znamená, to zde dosvědčuje celé duchovní bádání Rudolfa Steinera - a především jeho sdělení o pozemském životě Krista Ježíše z Pátého evangelia.

Vidění Kateřiny Emmerichové můžeme chápat z antroposofického hlediska takto: Podle Rudolfa Steinera se zjevuje *pravá* akašická kronika teprve počínaje čtvrtou oblastí země duchů. (211) Její původ je však ve sférách ještě vyšších. Tento nejjistější aspekt se stává duchovnímu badateli přístupným, když dosáhne toho stupně moderního zasvěcení, na kterém má možnost číst akašickou kroniku nikoli ze strany pozemské, nýbrž ze strany kosmické, to znamená ze stanoviska, které leží na opačné straně stálic. Rudolf Steiner o tom sděluje: „Člověk již nečte akašickou kroniku ze strany Země, nýbrž ze strany nebe; tato kronika se stává okultním hvězdným písmem. Člověk vidí do nitra hvězdné sféry a cítí zdroj původu universa, Loga“ (GA 94, 8. 6. 1906). To je ta rovina akašické kroniky, kde je tato kronika sama proniknuta silami světového Slova a v níž Rudolf Steiner převážně bádá, protože tato rovina poskytuje pro duchovního badatele větší jistotu. „Akašická kronika je sice k nalezení v devachanu, ale rozprostírá se dolů až do astrálního světa, takže lze v tomto světě často nalézt obrazy akašické kroniky, které jsou jako fata morgana“ (GA 99,28. 5.1907). Je nabíledni, že je rozlišování pravdy a klamu v tomto astrálním zrcadlení akašické kroniky mimořádně obtížné.

Nyní však může tato „fata morgana“ akašické kroniky sestoupit ještě níže. Může být totiž zrcadlena jakoby zdola měsíční sférou. Neboť je právě charakteristickým rysem této měsíční sféry, „že Měsíc vlastně reflektuje vše, co je v kosmu, nikoli pouze světlo Slunce, nýbrž reflektuje vlastně vše“ (GA225, 23. 9. 1923). A protože tato měsíční sféra patří sama k nejnižším regionům světa astrálního, zrcadlí mimo jiné také nízkou (astrální) akašickou kroniku. Proto mluví Rudolf Steiner, když charakterisuje vidění Kateřiny Emmerichové, o „zrcadelném vidění“, protože ona vidí v měsíční sféře jen astrální zrcadelné obrazy pravé akašické kroniky (a dokonce jen jednotlivé „části“ z ní).

Pokud jde o měsíční sféru jako takovou, má, protože hraničí přímo se světem fysicko-smyslovým, ještě další vlastnost: Vše, co je reflektováno, je podobno pozemským smyslovým vjemům. Vše, co zrcadlí, se jeví jakoby materiálním, resp. tak, jako kdyby

člověk mohl vnímat tyto zrcadelné obrazy skutečně fyzickými očima nebo jinými tělesnými smysly. A protože somnambulní osobnost má na základě své celé tělesně-duševní konstituce co činit s měsíčními silami, je jimi zvláště lehce uchopována a pronikána ve svém podvědomí.

V případě, kdy existuje u somnambulní osobnosti konstituční slabost mezi tělem éterickým a astrálním, to znamená, kdy je její já přitahováno měsíčními silami a bere s sebou jen astrální tělo, nikoli však tělo éterické, upadá tato osobnost do jakéhosi bdělého snu a může konat svým fyzickým a éterickým tělem v pozemském světě všechno možné, aniž o tom ví.

Pokud je tu však organická slabost mezi tělem fyzickým a éterickým, (212) pak již taková somnambulní osobnost nevykonává snové zevní pohyby, nýbrž začíná vnímat různé skutečnosti ze zrcadlení měsíční sféry, po případě začíná v zrcadelně zobrazené akašické kronice vnímat zmíněná vidění na dálku v prostoru nebo vidění v čase. Potom proniká to, co zřela v měsíčním zrcadle, do fyzického těla, nyní však nikoli jako smyslové dojmy zvenčí, nýbrž to přistupuje ke smyslům z nitra, takže se také to, co bylo zřeno v akašické kronice, co jinak nelze fyzicky vnímat, ukazuje před duší ve formě něčeho vnímaného smyslově. (213)

Co se stalo v pravé akašické kronice v horních oblastech devachanu dávno duchovním a může být prožito jen duchovním způsobem, to se stává v popsaném procesu vnímatelným quasi fyzickými smysly. Tudiž, jako je tomu při trvalé stigmatizaci, objevuje se duchovno jakoby zatíženo vlastnostmi fyzickými. A somnambulní osobnost, která vnímá taková smyslová vidění, tím přichází do situace, že je, místo aby dospěla do duchovního světa, ještě více ovlivňována tělem fyzickým a spojuje se s ním ještě úže, než jak je to člověku obvykle vlastní. Sklouzává po dobu svých vidění se svými zkušenostmi skutečně o stupeň níže než normální denní vědomí. Proto zdůrazňuje Rudolf Steiner: „To nejdůležitější, co dochází výrazu na této cestě [kde vystupují „časová vidění na dálku“], pochází z fyzického okolí“, i když se toto okolí ukazuje popsaným měsíčním zrcadlením akašické kroniky jakožto události z přelomu věků. Ať se stává viditelnou současnost nebo minulost, nevyjde se tedy ven z fyzického. (214) Ten, kdo tato vidění vnímá, zůstává tím v nich nesvobodným. „Následek toho je, že se člověk s vyřazením vědomí [pro dobu, kdy ta vidění prožívá] stává jakoby automatem, a že se přece vlastně v tomto automatisujícím se člověku vyjadřuje jen to, co patří zevně k životu kulturnímu nebo morálnímu“ (GA 67,21.3.1918). (215)

Ve vnitřní nesvobodě, do níž se člověk dostává, spočívá vlastně hluboce nekřesťanský element takového přístupu také k událostem na přelomu věků. Neboť živoucí, současný Kristus respektuje v plném rozsahu lidskou svobodu a nečiní dnes nic, co je s ní v rozporu. Tak náleží k nejvyšším kristologickým badatelským výsledkům Rudolfa Steinera, co odívá do slov: „Že můžeme být svobodnými bytostmi, za to vděčíme božskému činu lásky. Tak se smíme jako lidé cítit, svobodnými bytostmi, nesmíme ale nikdy zapomínat, že vděčíme ... za svou; svobodu Kristu ...!“ (GA 131, 14. 10. 1911). Můžeme si

potom vůbec ještě představit, že by Ten, kdo přinesl nám lidem Svou nezměrnou obětí svobodu, že by nám ji v nějaké formě opět odnímal? Ale právě to se děje u Kateřiny Emmerichové; a Terezy Neumannové v okamžicích jejich „cest v čase“. Neboť v takových okamžicích jsou plně v zajetí svých vidění a jsou jimi zcela přemoženy. (216) ? Smyslová vidění se staví před jejich duše jakoby s železnou nutností, ať je somnambulní osobnost chce nebo nechce vidět. Z toho plyne, že v takových; viděních nepůsobí čisté síly Kristovy, jimž je vlastní ráz sluneční, nýbrž síly ; měsíční, které je v kosmu zrcadlí. (217)

Přesto mohou právě taková smyslová vidění působit na současné lidi tak i fascinujícím způsobem proto, že přitom směji zůstat úplně a naprosto materialisty, kteří jsou přece zvyklí vnímat okolí svými pěti smysly a posuzovat je jen z tohoto ? *tělesného* hlediska. Takoví lidé jsou pak mile rádi ochotni akceptovat také události z přelomu věků z tohoto čistě fyzického hlediska a dokonce se pro ně nadchnout. To však jen podporuje další rozšiřování materialismu v lidstvu a nepůsobí proto ve smyslu současného živoucího Krista.

Moderní duchovní věda však usiluje o to, aby člověka přivedla způsobem přiměřeným dnešnímu michaelskému duchu doby - totiž čistým myšlením - k beztělesnému vnímání duchovního světa. To znamená, že se výslovně snaží překonat to, co je spjato s činností pěti smyslů, aby dospěla k prožívání ducha prostému smyslovosti. Že je to dnes vůbec možné, za to mají lidé co děkovat Kristovu Nanebevstoupení. (Viz kapitolu II.) A důsledek toho všeho je setkání s éterickým Kristem. Z řečeného vyplývá, že nemůžeme v žádném případě srovnávat vidění Kateřiny Emmerichové nebo osob podobně stigmatizovaných s duchovními zážitky, na něž prorocky poukazuje Theodora v mysterijních dramatech Rudolfa Steinera (GA 14). Neboť u prve jmenovaných jde o zvláštní recidivu atavistických sil minulosti. Naproti tomu Theodora zvěstuje zcela nové jasnovidné síly, které se v lidstvu vyvinou během nejbližších tří tisíc let a povedou k *současnému* prožívání Krista. Proto také musíme tyto síly v Anthroposofické společnosti chápat a pěstovat. Jejich základem není silnější sepětí s fyzickou tělesností, nýbrž osvobození se od ní, jak se o to usiluje poněkud jiným způsobem cestou moderního zasvěcení. Tím odpovídají nové zážitky, které zvěstuje Theodora, základnímu charakteru duchovních zkušeností budoucnosti, které nebudou spjaty s tělesnými smysly, nýbrž s vnitřním prožíváním beztělesného ducha: „Bůh je duch, a ti, kdož Ho uctívají, musí Ho uctívat v duchu a v pravdě“ (Jan 4, 24). Neboť pravdy se může v duchovním bádání dosáhnout pouze duchem a nikdy vjemy podobnými smyslovým.

Proto vyžaduje moderní zasvěcení, aby se dosáhlo stupně imaginativního poznání, úplné oddělení od všech smyslových vjemů jakožto svou základní podmínku. (218) Kdo to neví, nepochopil ještě zcela, co to znamená přistupovat k duchovnímu světu v moderním michaelském smyslu. Neboť Michael dnes nechce vůbec přijít do styku s ničím, co vzchází u člověka z pouhých smyslových dojmů nebo co je jim podobno. To by pro něho znamenalo „znečistění jeho bytosti“. (219) To věděli i dávní rosikrucianti, protože hledali již ve své době michaelskou cestu ke Kristu. (220)

Naproti tomu je to, co podniká somnambulní osobnost jako jakousi „cestu v čase“, při

k nejmenším všedním událostem, z *čistého ducha*. Neděje se tím nějaké zjemně: smyslových vjemů, nýbrž jejich totální ;zduchovnění. Neboť na tomto stupni; zasvěcení může člověk přesně popisovat ze světa praobrazů (horní devachanQ; pozemská zobrazení /Abbilder/ a tím stále podrobovat celý proces duchovnísf bádání nejpřísnějšímu přezkoumávání a kontrole, protože klam a omyl nejsou u těch praobrazů, nýbrž jen v rovině zobrazení.

Naproti tomu je sotva zapotřebí podotýkat, že je člověk při všech smyslových vjemech různých zrcadlení v měsíční sféře stále vystaven nesčetným možnostem chyb a omylů. A nemůže přitom nikterak kontrolovat, tím méně přezkoumávat dokonce ani to, co vnímá na svých „cestách v čase“. Mimoto je stále v zajetí nebezpečné iluze, kterou může stěží rozpoznat. Neboť jeho vidění před ním vystupují s přesvědčivostí smyslové skutečnosti, ač jí však nejsou. Situace je ještě ztížena tím, že vše popisované zůstává spojeno výhradně s měsíční sférou, která znamená v tomto směru zvláštní nebezpečí, protože je v ní působnost odpůrčích mocností mimořádně silná. (222)

Právě z tohoto důvodu bylo pro Rudolfa Steinera tak důležité zdůrazňovat vždy znovu, že evangelisté nepsali své zprávy z fyzických dokumentů, vyprávění jiných lidí nebo z vlastních vzpomínek jakožto fyzicko-smysloví svědkové doby, nýbrž z bezchybného čtení v akašické kronice, „kdy potom člověk skutečně prožívá vše, co se v oné době [na přelomu věků] stalo“ (GA 95, 3. 9. 1906). Proto nemají také jejich zprávy nic společného se smyslovými viděními „cest v čase“. Neboť

"

"

.....46"

sledovali a popisovali události na přelomu věků nikoli z vjemů smyslových nýbrž duchovních. Je popsána jistá událost, ale původní pisatelé evangelií nepomýšleli na to brát v potaz vjemy fyzické úrovně. Tak silné bylo již tehdy vědomí, že máme co činit s něčím, co je ve vztahu k nadmyslovým světům, a že je nejdůležitější získat vztah k nadmyslovým světům. *Ze smyslového světa nelze získat k těmto událostem správný vztah*“ (GA 143, 17. 4. 1912). A to především ne tehdy, když tyto události vystupují ve viděních, která se jeví jako smyslové vjemy. Neboť také v **tomto** případě zůstává vztah k duchovnímu světu narušen, a bez tohoto vztahu nelad mystérium Golgoty nikdy správně pojímat.

Proto může každý anthroposof, který se spojí s obsahem Pátého evangelia meditativním způsobem, ihned pocítit jeho hluboký vztah ke čtyřem ostatním evangeliím. Neboť *všech pět* má v duchovním světě týž původ v pravé akašické kronice, z níž byla přinesena na Zemi. Naproti tomu pocházejí vidění Kateřiny Emmerichové a Terezy Neumannové, i když v nich mohou být obsaženy některé správné skutečnosti, ze zcela jiné sféry.

Souhrnem lze způsob vnímání, který vyplývá ze spojení člověka s Tělem Zmrtvýchvstání, charakterisovat takto: Nejprve je obnovením fantomu uvedeno fyzické tělo zpět do své původní formy, která mu byla vlastní na starém Saturnu. Jsa na tomto vývojovém stupni zcela průhledný, žil fantom v tak zvaném ráji a nebyl takto ještě vnímatelný fyzickými smysly. Také člověk sám tam nemohl vnímat nic smyslového. Teprve po pádu do hříchu byly otevřeny jeho pozemské oči („Tak budou otevřeny oči vaše“, Mojžíš 3, 5), a byl s to vidět (slyšet, číchat atd.) fyzické předměty. V cyklu *Od Ježíše ke Kristu* nazývá Rudolf Steiner ten fantom také „duchovním tělem“, jímž lze ovšem vnímat jen věci duchovní, a věci fyzicko- smyslové také jen z duchovní stránky. Dále je v tomtéž cyklu fantom označován také „jako reálná myšlenka v zevním světě“ (10.10. 1911). Také tato formulace zcela vylučuje možnost, že bychom z něj mohli mít nějaký smyslový dojem. To je zajisté známo každému duchovnímu žáku, který vystoupí čistým myšlením do světa imaginací, takže se mu myšlení samo stane vnímacím orgánem, jímž může zřít nadmyslový svět. A ještě méně je možno mít smyslové vjemy Tělem Zmrtvýchvstání. Neboť toto tělo odpovídá stavu Vulkánu, kde se dosáhne nejvyššího zduchovnění, jehož podstatu nelze vůbec pojmut pozemskými představami. (223)

Jinými slovy: Při spojení se silami Těla Zmrtvýchvstání nejde o stigmata nebo jiná vnější znamení, nýbrž o zcela nové spojení člověka s Kristem a s duchovním

"

"

.....47"

světem. Co vnímá fyzické tělo na Zemi smyslově, to zří právě Tělo Zmrtvýchvstání čistě duchovně, (224), tak jak to dovedl Rudolf Steiner ve svém duchovním bádání! Neboť tato schopnost je odvozena, jak jsme již viděli, z jeho bezprostředního a vědomého spojení s Tělem Zmrtvýchvstání.

Na základě toho, co bylo dříve řečeno v první kapitole této knihy, můžeme nejlépe chápat jedinečnou schopnost Rudolfa Steinera pátrat volně ve všech? oblastech duchovního světa při zachování plného vědomí já, můžeme ji nejlépe? chápat z podstaty Průpovědi Základního kamene. Tak je v jejích třech mikrokosmických úsecích ukázána cesta moderního zasvěcení, která dává trojím cvičením svobodnému já člověka možnost, aby proměnilo své myšlení, cítění a chtění (život), po případě ducha, duši a tělo (tělo zprvu v jeho nadmyslových! částech) a učinilo je zralým k přijetí sil Těla Zmrtvýchvstání. Poté popisují tři; makrokosmické úseky to, co se stává z tohoto spojení s Tělem Zmrtvýchvstání v duchovním světě přístupným pro poznávací síly člověka.

Tu se nejprve objevují nejvyšší síly, síly Trojice, z nichž Rudolf Steiner vytvořil \ při Vánočním sjezdu trojčlenný Základní kámen lásky. (225) Potom před nás předstupuje celý kosmos devíti božsko-duchovních hierarchií v jejich různorodé, tvůrčí činnosti, kterou Rudolf Steiner probádal ve svém anthroposofickém díle ze svého duchovního bádání ve všech směrech - minulost, přítomnost a budoucnost. Tento svět hierarchií tvoří současně kosmické stupně, po nichž sestoupil Kristus' jakožto božský Syn a Světové Slovo z oblasti Trojice na Zemi. (226) Neboť Kristus je od počátku „vůdce a vedoucím /Lenker/ také všech bytostí vyšších hierarchií“ (GA129,21.8.1911).

Pak přicházejí tři rosikrucianské průpovědi popisující kvintesenci celé vnitřní práce pravých rosikrucianů vzhledem k cíli jejich zasvěcení - získání sil fantomu. Tak je Kristus při křtu v Jordánu zrozen z božských sil na Zemi, umírá na konci tří let lidskou smrtí v těle Ježíše z Nazaretu a povstává o Velikonočním jitra ze sil Ducha podmaňujících tělesnost a přemáhajících smrt.

To vše vybádal Rudolf Steiner poznávacími silami Těla Zmrtvýchvstání a vylíčil to až do jednotlivostí pozemského dění ve svých kristologických cyklech, především však v přednáškách o Pátém evangeliu. Nikoli z vidění smyslově vnímaných nebo z vizí, které lze pojmout pouze duchovně, nýbrž z čistých vjemů ducha prostých smyslovosti, ducha, který proniká vše na Zemi a proto činí do hloubky prohlédnutelnými a srozumitelnými také historické a fyzické události na přelomu věků, přinesl nám Rudolf Steiner nové chápání Krista a mystéria Golgoty.

V závěru makrokosmických úseků Průpovědi Základního kamene jsou voláni elementární duchové, kteří se stali po Kristově Zmrtvýchvstání strážci velkého tajemství, že

je Kristus od té doby novým Duchem Země a že zůstává poté spojen s jejím vývojem až k Vulkánu.

Z toho vyplývá obrys rozsahu poznání, který je k dispozici křesťanskému zasvěcení, jenž může bádát v duchovním světě ze síly Těla Zmrtvýchvstání. Proti této cestě moderního zasvěcení stojí v příkrém protikladu cesta „putování v čase“ vázaného na smysly. Neboť první cesta vede, jak bylo popsáno, k poznání duchovního světa prostému smyslovosti a odtud k jistému a plně kontrolovanému líčení světa smyslového - z akašické kroniky. Druhá cesta sestupuje naproti tomu ještě hlouběji do tělesnosti, než jak je tomu u normálních lidí, aby se zřela minulost, která již nikde *smyslově* neexistuje, přece jakoby tělesnými smysly.

Pokud jde o výskyt trvalých stigmat v uvedeném druhém případě (když se objeví krátkodobě na čtvrtém stupni křesťansko-mystické zasvěcovací cesty, má to, jak jsme viděli, zcela jiný význam), je třeba k tomu ještě poznamenat, že je nikdy neměli ani apoštolově ani ostatní učedníci Kristovi, také ne velcí, vedoucí zasvěcení zemského vývoje jako Mánes, Mistr Ježíš, Kristián Rosenkreutz, Skythianos, kteří všichni působili a až podnes působí v nejhlubším smyslu ze sil Těla Zmrtvýchvstání a proto je třeba je počítat k velkým poznatelům mystéria Golgoty. O těchto zasvěcencích říká Rudolf Steiner: „A ti, kteří pochopili, že pokrok lidstva závisí na chápání velké události Golgoty, to jsou ti, kteří jsou sjednoceni jako mistři moudrosti a souzvuku pocitů ve velké, vedoucí lóži lidstva. A jako kdysi, když se v živoucím světovém symbolu snesly ohnivé jazyky [Svatodušní události] na obec [apoštolů], tak vládne to, co Kristus sám poslal jakožto Ducha svátého, jako světlo nad lóži těch dvanácti ... Duch svátý je velkým učitelem těch, které nazýváme mistry moudrosti a souzvuku pocitů“ (GA107,22. 3.1909).

K této lóži Ducha svátého, která opatruje tajemství Zmrtvýchvstání, náleží také Rudolf Steiner, jenž měl ve 20. století úkol přinést lidstvu v začínající michaelské epoše - nikoli tělesnými známkami, nýbrž v *plné svobodě*, protože z čistého (beztělesného) poznání (227) - vnitřní cestu, na níž může moderní člověk přijmout do sebe ze své síly já substancí Těla Zmrtvýchvstání, aby tím dospěl z vlastní zkušenosti k plné skutečnosti Zmrtvýchvstání.

Proto by bylo téměř absurdním hledat ve viděních Kateřiny Emmerichové nebo Terezy Neumannové rysy budoucího vědomí Krista /Christus-Bewusstsein/, kterého může a má dosahovat anthroposofickou školicí cestou stále více lidí. Hledáme-li vzor pro toto spirituální vědomí, pak je tu pro nás na prvním místě Rudolf Steiner. Neboť vědomí Krista, které ukázal ve svém životě jako vzor, je možné jen spojením s Tělem Zmrtvýchvstání. (228) Ale také jiní zasvěcení, o jejichž jménech byla výše zmínka a kteří patří k velkým inšpirátorům anthroposofie, mohou být pro nás vzory.

Také se nesmí zapomínat, že dnes žijeme v době, která je pod velkým znamením objevení se Krista v éterickém těle. Proto zdůrazňuje Rudolf Steiner tak neúnavně, že je jedním z nejdůležitějších úkolů anthroposofie zvěstovat tuto skutečnost jakož i připravovat lidstvo, aby tuto skutečnost správně přijalo. S touto událostí, která začala ve třicátých

létech 20. století a která bude obepínat časový úsek tří tisíc let (GA 130, 4. 11. 1911), je ještě ve spojení, jako jakési pokračování, druhý děj, jehož ; začátek připadl na konec 20. století. „Tak se během dvacátého století, *ke konci dvacátého století*, opět odehraje významná událost; ovšem nikoli ve světě fyzickém, nýbrž ve světech vyšších. ... A tato událost bude mít pro vývoj lidstva právě tak stěžejní význam jako událost v Palestině na počátku našeho letopočtu“ ■ (GA 131,7. 10. 1911). Tím je míněno, že se od této doby „Kristus stane pánem karmy pro vývoj lidstva“ (tamtéž).

To je skutečnost, na kterou musí dnes anthroposofové poukazovat se vsí zřetelností. S tím je ale nerozlučně spojeno, že se lidé musí naučit nezaměřovat již svou pozornost na trpitelný aspekt Ježíše mystéria Golgoty, nýbrž na aspekt Krista i přemáhajícího materií a triumfujícího nad smrtí. V tom spočívá podle Rudolfa í Steinera ústřední úkol anthroposofie v současnosti.

Když Rudolf Steiner shrnuje tyto oba nejdůležitější děje naší doby, vyjadřuje se takto: „Tím jsme poukázali na něco zcela důležitého a podstatného naší doby, na : nové objevením se Krista v éterickém těle, které *právě nesmí být* - vzhledem k celému charakteru naší doby - *vázáno na nějaké fyzické tělo*. Poukázali jsme na to, že se Kristus objeví na Zemi ve svém soudcovském úřadě, jaksi oproti trpícímu Kristu J z Golgoty jako Kristus triumfující, jako pán karmy, o kterém již měli předtuchu ti, kteří malovali Krista Posledního soudu“ (GA 130,2. 12. 1911). To je mohutný obraz J budoucnosti, který jedinečně odpovídá naší apokalyptické době a může lidstvu I propůjčit sílu, aby obstálo v nadcházejícím setkání se zlem.

A potom Rudolf Steiner pokračuje: „Vpravdě je to něco, co začíná ve dvacátém století a pokračuje až do konce Země. Ten soud začíná počínaje naším dvacátým í stoletím, to značí uspořádání karmy“ (tamtéž). A velká vyjevení karmy, která dal po í Vánočním sjezdu v cyklu o 82 přednáškách a chtěl v tom ještě dále pokračovat, | mohou být správně pochopena jen ve světle tohoto výroku.

Tento zážitek apokalyptického Krista v plné síle Jeho nebeské glorie bude | v budoucnosti, která však začíná již dnes, zjevný především těm lidem, kteří budou i uchopeni a inspirováni silou Kristova Já. Budou pohlížet nikoli na trpícího Ježíše, nýbrž na apokalyptického Krista. „Ti, kteří jsou inspirováni a proniknuti Kristovým Vi Já, křesťané budoucnosti, budou chápat ještě něco jiného. Nebudou chápat pouze Krista, který prošel smrtí, nýbrž budou chápat Krista triumfujícího, Krista Apokalypsy povstávajícího do spirituálního ohně, Krista, jenž byl předtím zvěstován“ (GA 109/111,11.4.1909).

Proto musíme postavit proti extatickým viděním Kateřiny Emmerichové a Terezy Neumannové, která jsou zaměřena převážně na utrpení Ježíšovo, duchovněvědecká bádání Rudolfa Steinera. Neboť tato bádání pocházejí z nového michaelského iniciačního poznání a jsou dnes v lidstvu šířena z pověření *současného* Krista.

Éterický Kristus a Jeho éterické zjevení se lidstvu, to je dnes v centru zemského vývoje

a ve středu anthroposofie. (229) Jen tímto zjevením a nikoli somnambulními zážitky, ať jsou jakéhokoli rázu, lze nalézt oprávněný přístup k událostem na přelomu věků. Všechny ostatní cesty, které nezačínají u tohoto centrálního dění naší doby, to značí nikoli u současné působnosti Éterického Krista - i když se na Krista a Jeho působení na přelomu věků odvolávají -, nevedou ve skutečnosti k Němu, nýbrž pryč od Něho. Zde se dotýkáme nejdůležitějšího úkolu anthroposofického duchovního proudu, který formuluje Rudolf Steiner těmito slovy: „A k tomu je tu duchovněvědecké hnutí. To je jeho poslání: vytvořit podmínky, které vytvoří na fyzické úrovni pochopení pro Krista, aby pak bylo možno zřít Krista [Éterického]“ (GA 130,21. 9. 1911). V tom spočívá také zvláštní odpovědnost anthroposofie před dnešním lidstvem. „Tak pojmáme nyní duchovní vědu ve zcela jiném smyslu. Učíme se, že je něčím, co nám ukládá nesmírnou odpovědnost, neboť je přípravou na zcela konkrétní dění opětného objevení se Krista“ (GA 118,25. 1. 1910). A tato „příprava“ spočívá mimo jiné právě vtom, že se k tomuto dění bezpodmínečně přistupuje čistým způsobem, to znamená způsobem prostým smyslovosti a nikoli silami a dojmy fyzického těla.

Také nelze pohlížet na zmíněná somnambulní vidění tak, že by byla vzešla z regulérní cesty křesťansko-mystické. Neboť tato cesta má jako svůj úkol vést člověka především k pravému poznávání duchovního světa a nikoli k pohlížení na uplynulé události tělesnými smysly. (230) Proto lze na konci tohoto Dodatku uvést ještě několik slov Carla Ungera z jeho článku z r. 1927 „Co má co říci anthroposofie ke Konnersreuthu“ (231), slov, jimiž chtěl tento významný žák Rudolfa Steinera již před osmdesáti léty varovat anthroposofy před nadměrným nadšením pro takové fenomény: „Duchovní děj [na správné křesťansko-mystické cestě] je postupné pozvedání do stále vyšších oblastí duchovního světa. Když se nyní setkají jisté předpoklady rázu mysticko-vizionářského s patologickými uvolněními bytosných článků nějakého člověka, může nastat takový případ, že se duchovní skutečnosti, které nemohou být zvládnuty duševně, protlačí do konstituce a vytvoří protiobraz zasvěcovacích dějů, které jsou staženy o stupeň níže; ty děje se pak neodehrávají na těle astrálním, nýbrž na těle éterickém a otiskují se [jako trvalá stigmata] v těle fyzickém ... Je zajisté zbytečno poukazovat ještě zvláště na to, že v okamžiku, kdy

se senzačnost takových dějů zmocní širších kruhů, nastává vzájemné sugerování.] jehož nebezpečnost se nesmí podceňovat.“

Vážnost a starost, s nimiž Carl Unger toto vyslovuje, lze pochopit ze slov] Rudolfa Steinera, jimiž poukazuje na nebezpečí pronikání atavistických sil do Anthroposofické společnosti. Především když je šířením nesprávných imaginací omezena individuální soudnost člověka (232) a tím vzniká půda pro sugestivně působící senzaci, je nebezpečí, které zde míní Carl Unger, skutečně velké. Neboť tímto způsobem je svobodná vůle člověka omezována, rostoucí měrou svazována a tím narušována. Rudolf Steiner o tom říká: „Když se objevuje stále znovu tendence přivázat a připoutat svobodnou vůli k oblasti vizionářského jasnozření, je to znamením, že se v podstatě zvedl odpor proti jasným snahám v našem hnutí, a to z lásky k upoutání svobodné vůle do vizionářského jasnozření ... Nikoli od Blavatské a nikoli zvenčí, nýbrž ze strany našich členů samých byly stále proráženy průlomky do toho, čeho se mělo dosáhnout. A to se dělo a děje tím, že se stále obdivuje, co přinášejí vizionářští jasnovidci!“ (GA 254,18. 10. 1915).

Také Ita Wegmanová poukazuje ve svém článku „Jak hodnotí duchovněvědecky orientované lékařství úkazy jako v Konnersreuthu?“ (233), který sepsala po důkladném zkoumání existujících skutečností, na nebezpečí, která jsou spojena s takovými stavy. Neboť zde vidí fenomen, který je ve zřejmém rozporu s dobově přiměřenou školicí cestou, jak je dnes dána v duchovní vědě anthroposoficky orientované. Proto dospívá k tomuto závěru: „Spočívá např. ve stále se opakujících stejných zážitcích, které ona [Tereza Neumannová] nemůže vědomě vyvolat ani jim zabránit, v čemž se také ukazuje pasivnost toho děje, spočívá v tom chorobný charakter jakož i také nebezpečnost jejího stavu, která může ohrozit její život ... Chorobná je zde ale neschopnost zjednat vyrovnání mezi duchovním děním a pozemským vypůsobením, což lze vysvětlit tím, že duchovno-duševno neprodělalo správným způsobem systematické školení. ... Po cestě do duchovního světa se dnes musí jít vědomě a z vlastní vůle, při dokonalém ovládní všech úkazů, které se objeví. K tomu dává potřebné návody anthroposofie Rudolfa Steinera.“

Tak lze dospět k přesvědčení, že tyto duchovněvědecky fundované úsudky obou těch významných žáků a spolupracovníků Rudolfa Steinera byly vysloveny zcela v jeho smyslu.

Sergej

O.

Prokofjev

- 169 Především ty síly dobra, kterých lze dosáhnout morálními intuicemi člověka, a jejich praktické uskutečňování, jak je to popsáno v druhé části *Filosofie svobody*, vedou k proměně zemského nitra. Neboť každý svobodný čin, který člověk vykoná na Zemi z morální intuice, způsobuje vykoupení /Erlösung/ Země až do jejího jádra. - Další rozvinutí tohoto důležitého tematu by přesáhlo rámec této knihy.
- 170 Něco podobného se děje také ve středu Země. Do tohoto středu mizí stále materie. Rudolf Steiner o tom říká: „Směřem do středu [planety Země] se materie stále více a více slisovává, a je tu ta zvláštnost, že materie ve středu mizí“, takže každý „kus materie ... není odtlačen na druhou stranu, mizí skutečně ve středu v nie!“ (GA 110, 18. 4. 1909- II).
- 171 V tomto ohledu je významné, že během téměř dvoutisíciletých dějin východního křesťanství, kdy především v prvních staletích kráčelo zvláště mnoho poustevníků a mnichů velmi intenzivně křesťanskomystickou cestou, není zpráva ani o jednom jediném případě trvalé stigmatisace. (Také protestantské církve tento jev sotva znají.) Naproti tomu v katolické církvi je známo několik set stigmatizovaných. Proto pohlíží východní církve až podnes na takové úkazy v římském katolicismu s velkou nedůvěrou. Takové jevy nepočítá k všeobecným znamením křesťanství, nýbrž je pokládá za „typicky katolické“ a spatřuje jejich původ v silně přehnaném zájmu římského katolicismu na pozemsko-smyslové stránce událostí na přelomu věků. Neboť podle pojetí východního křesťanství se *nesmějí* čistě duchovní procesy, o něž se jedná při pravém zasvěcení, *trvale* ukazovat zevním způsobem ve fyzicku, které by mělo být proměňováno (zduchovňováno) jen z nitra (jak o to také usilovali praví rosikruciani). Proto nenacházíme trvalá stigmata ani u apoštolů ani u velkých křesťanských světců (s jedinou výjimkou Františka z Assisi, o němž budeme ještě později mluvit).
- 172 Jen když je tato celá cesta spojena s elementem svobody, zůstává v souladu s duší vědomou moderního člověka a tím s michaelským charakterem naší doby. To ale nelze v žádném případě říci o Kateřině Emmerichové nebo Tereze Neumannové - když čteme zprávy o jejich duševních a tělesných stavech.
- 173 A na jiném místě to Rudolf Steiner formuluje takto: „V době meditace vystupují přesně na těch místech, která nazýváme místy svátých ran, *červené body na způsob stigmat* (GA 95, 3. 9. 1906).
- 174 „Tak může [žák] vyvolat během své meditace na své pokožce stigmata. To je potom znamením, že je zralý pro pátý stupeň, kdy se mu v náhlém osvětlení odhalí: mystická smrt“ (GA 94, 1. 6. 1906). Jinými slovy, stigmata zde hrají jako příprava nejbližšího stupně zasvěcení jen přechodnou úlohu. To vyplývá ještě z

jiného místa: „Tato cvičení [čtvrtého stupně] vedou k vizi, že se žák sám vidí jakoby ukřižován. A zevně se *tento* stupeň zasvěcení projevuje dokonce tím, že se dostávají tak zvaná stigmata“ (GA94, 11. 7. 1906). Slovo „tento“ poukazuje v této souvislosti na spojení stigmat *jen* s tímto stupněm zasvěcení. Ještě jasněji se o tom Rudolf Steiner vyslovuje v přednášce z 19. května 1907: „Když člověk vědomě vyvolá tak zvanou krevní zkoušku, je to symptomatickým výrazem pro čtvrtý iniciační stupeň“ (GA 284/285).

- 175 Apoštol Pavel nesl stigmata neviditelným způsobem a sdělil o sobě: „Neboť nosím stigmata Pána Ježíše na svém těle“ (Galatským 6, 17). Také četní jiní svatí byli jistě nositeli takových neviditelných stigmat.
- 176 Toho cíle se dosahuje dokonce až na posledním stupni, který Rudolf Steiner označuje jako sedmý, stupeň „zmrtvýchvstání“. (Viz např. GA 95, 3. 9. 1906; GA96, 16. 4. 1906 nebo GA 131, 14. 10. 1911.)
- 177 Tento popis, v různých formulacích, se vztahuje jak na stupeň „zmrtvýchvstání“, tak také na stupeň „nanebevstoupení“.
- 178 Tak říká Rudolf Steiner na příklad v přednášce z 30. listopadu 1906 (GA 97), bezprostředně před začátkem popisu sedmi stupňů křesťansko-mystické cesty: „Křesťanský učitel musí vést svět citů a pocitů žákových. ... Bude nejlépe, když probereme tyto stupně tak, že popíšeme, jak se odehrává poměr mezi učitelem a žákem. Učitel říká žákovi asi ...“. Poté následuje popis prvního stupně a také dalších. A na jiném místě je zmínka: „Proto žádá křesťanský mistr od svého žáka vyšší stupeň pokory a zbožné, uctivé oddanosti“ (GA 94, 1. 6. 1906). Také v přednášce z 19. května 1907 říká Rudolf Steiner: „Potom byl [duchovní žák] přijat svým mistrem křesťanské iniciace.“ A pak dodává: „Kdo to ale chce činit bez rady učitele, ten je přitom zajisté v nebezpečí“ (GA 284/285).
- 179 *Pražské vzpomínky z let 1920-1929 na město a lidi, přednášky a studie. Nálezy a publikace Waltera Ktihneho, Radolfzell u Bodamského jezera.*
- 180 Viz o tom vyjádření Carla Ungera a Ity Wegmanové na konci tohoto Dodatku.
- 180a Během jeho života o tom vědělo jen zcela málo mnichů z jeho nejbližší- ho okolí, které zavázal stran toho k nejpnsnější mlčenlivosti. Teprve po jeho smrti vešla jeho stigmatisace ve všeobecnou známost.
- 181 Co znamená věc naposled uvedená, ozřejmí se ihned srovnáním Františka z Assisi s Tomášem Akvinským.
- 182 Proto se o lidech, kteří skutečně dosáhli před svátým Františkem vyšších stupňů tohoto zasvěcení, nikdy nepodává zpráva, že byli stigmati- sování, ačkoli podle Rudolfa Steinerja „toto křesťanské zasvěcení ... prodělaly stovky a stovky lidí. Stalo se to praktickou zkušeností pro tisíce.“ (GA 97, 22. 2. 1907). Neboť jestliže

- se správně uskutečňuje zasvěcovací cesta tohoto druhu, objevují se stigmata na čtvrtém stupni té cesty ve formě výše popsané a také jen přechodně (protože jsou vyvolána pouze meditací). Opět ale mizí, když se dosáhne vyššího stupně.
- 183 Je míněn koncil nejvyšších zasvěcenců Země, který se uskutečnil ve 4. století. (Viz GA 113, 31. 8. 1909.)
- 184 Viz GA 131, 5. 10. 1911.
- 185 Jakožto jeden příklad z mnoha zde lze uvést dále uvedený popis Rudolfa Steinera, popis takového *zprostředkovaného* působení na fyzické tělo: „Člověk přichází před ‚většího strážce prahu‘¹, když se rozvolnění toho spojení [mezi myšlením, cítěním a chtěním] rozšíří také na fyzické části těla (zejména nejprve na mozek)“ (GA 10, str. 193). Takže „se mozek vyššího zasvěcence rozpadá na tři samostatně působící bytosti: mozek myšlení, mozek cítění a mozek vůle“ (tamtéž, str. 186). Protože je ale tato proměna fyzického těla vyvolána vědomou vnitřní prací, zůstává „pro obyčejné smyslové nazírání nevnímátnou“ (tamtéž).
- 186 VIX. kapitole *Filosofie svobody* sděluje Rudolf Steiner, že již činnost obyčejného myšlení je možná jen na základě toho, že jsou organické procesy těla zatlačeny zpět do pozadí /zurückgedrängt/. Stejným způsobem může myšlení dosáhnout stavu prostého smyslovosti jen tím, že je odděleno od všech smyslových dojmů, stavu, který jedině člověku umožňuje vědomý vstup do duchovního světa. Rudolf Steiner o tom říká: „Duchovní věda nám ukazuje, jak se člověk během doby vyvíjí. Cílem tohoto vývoje je pro duchovní vědu to, čeho dosahuje duchovní badatel, duchovní vědec tím, že se osvobodí od všeho, co je vázáno na zevní přírodu, na zevní tělesnost.“ Přednáška z 13. června 1910, uveřejněna v *Beiträge zur Rudolf-Steiner-Gesamtausgabe*, č. 106.
- 187 A v dřívější přednášce téhož cyklu se Rudolf Steiner zmiňuje, jak rosikrucianští alchémisté pracovali právě na tomto problému: Jak může ten fantom přejít na lidi? Mohli to ale činit jen proto, že cítili „v srdci ... souvislost s Kristem“ (GA 131, 12. 10. 1911).
- 188 Tato odpověď na otázku není dosud uveřejněna v souborném vydání - GA.
- 189 Z přednášky „Jak se z duchovněvědeckého hlediska zjevuje to, co je nevědomé“ (GA 67, 21. 3. 1918.) - V téže přednášce Rudolf Steiner popisuje, jak mají v člověku původ halucinace a vize v nevědomé vazbě života představ na fyzické tělo. U somnabulních vidění jde naproti tomu více o tělesné připoutání vůle, které může dokonce způsobit změny ve fyzickém organismu.
- 190 V hlavním díle Kateřiny Emmerichové, *Hořce sladké utrpení našeho Pána Ježíše Krista*, zaujímá zcela naturalistický popis Ježíšova martyria přes 100 stránek, naproti tomu popis Zmrtvýchvstání jen několik málo stránek.

- 191 Tak lze v tomto ohledu označit také film Mela Gibsona, *The passion of Christ*, jako hollywoodskou produkci „evangelia“ podle Kateřiny Emmerichové.
- 192 V podrobných zprávách Kateřiny Emmerichové o Ježíšově mládí a o životě Mariině nelze také nalézt nic ani o dvou chlapcích Ježíších, ani o dvou Mariích. Právě tak neví, že Lazar a Jan Evangelista je táž individualita.
- 193 Tento cizí duch se ukazuje především v tom, že chybí rovnováha mezi děním pozemským a duchovním. Přehnaná orientace na čistě pozemskou stránku těch událostí jakož i přímá emocionalisace čtenáře hromaděním krutých detailů vytvářejí chmurnou atmosféru, která je cizí čistotě Kristova ducha vše přezářujícího. Tím je čtenář odváděn od toho, co je podstatné, a je vázán jen na věci smyslově vnímatelné. Takovými viděními nepřekročíme hranice světa fysicko-smyslového, nýbrž v něm zůstáváme fascinujícím působením takových obrazů jen ještě silněji zajati.
- 194 Při takové hypotese musíme ovšem uvážit, že se u každého člověka éterické tělo rozpouští během tří dnů po smrti. Jen u vysokých zasvěcenců, kteří jsou s to pracovat na svém životním duchu, zůstává éterické tělo z větší části zachováno a působí v dalším průběhu vývoje **jako** zdroj inspirací z duchovního světa. Ještě řídkěji se však stává,

že se takový zasvěcenec narodí znovu s tímtož éterickým tělem. Jako příklady pro to uvádí Rudolf Steiner takové individuality jako Kristián Rosenkreutz nebo Mistr Ježíš. Je samozřejmé, že jejich vývojový stupeň nelze vůbec srovnávat se stupněm Kateřiny Emmerichové nebo Terezy Neumannové. Také je zde třeba uvážit, že bezprostředně po smrti, když se éterické tělo odděluje od fyzického, stává se v éterickém těle ihned čas prostorem, takže člověk vidí před sebou po tři dny panorama svého uplynulého života jakoby v jednotném obraze, což by vůbec nebylo možné smyslovými orgány. To ukazuje, že v éterickém těle nejsou vzpomínky uchovávány ve formě smyslových vjemů.

- 195 V časných přednáškách užíval ještě Rudolf Steiner výrazu „theosofie“ místo „anthroposofie“, kterou vlastně mínil.
- 196 „Theosofie a somnambulismus“, přednáška ze 7. března 1904 (GA 52). Nebezpečí omylu je zvláště velké při viděních vnímaných smyslově. Neboť luciferické a ahrimanské mocnosti mají velký zájem na takových zkrasleních ve smyslu smyslovosti /Versinnlichungen/. „Oni [Lucifer a Ahriman] mají vždy zájem na tom, aby si lidé představovali ty věci příliš prostorově-časově“ (GA 286, 7, 3. 1914).
- 197 V tom spočívá osudné nebezpečí tohoto stavu. Neboť člověk, který má *vize duchovního* světa, se možná přece jen jednou otáže, zda jsou tyto vize vskutku pravdivé. Co však člověk vidí jakožto *vidění* událostí na *fyzické* úrovni jakoby vlastníma očima (v tomto případě událostí na přelomu věků), o tom se prakticky nedá pochybovat. A přece není nic, co zříme ve formě smyslových vjemů, prosto následků pádu do hříchu a je to proto „nečisté“ (nebo podle starého vyjadřování „necudné“). K hlavním následkům pádu do hříchu náleží právě toto: „Tu se oči jich obou otevřely, a poznali, že byli nazi“ (1. kniha Mojžíšova 3, 7).
- 198 První publikace v tomto směru vyšla již před léty.
- 199 Viz knihu S. O. Prokofjeva: *Novalis. Věčná individualita. Ke karmické Novalisově biografii*, Domach² 2008.
- 200 Kdyby tomu bylo bývalo jinak, mohli bychom si dobře představit, že by byl Rudolf Steiner doporučil spisy Kateřiny Emmerichové např. pro vyučování náboženství ve waldorfských školách nebo pro Obec křesťanů. Zjistěte z uvedených důvodů to Rudolf Steiner rozhodně neučinil. Naproti tomu zadal Emilovi Bočkovi úkol vypracovat na základě anthro- posofických bádání o Kristu novou teologii, což Emil Bock učinil ve svém sedmisvazkovém životním díle *Příspěvky k duchovním dějinám lidstva*, Štuttgart 1978-1981.
- 201 Již o tři roky dříve popsal Rudolf Steiner ze svého vnitřního zření zcela přesně obličej Kristův, nejprve v přednášce z 8. května 1912 (GA 143) a pak ještě

- podrobněji v přednášce ze 14. května 1912 (GA 133).
- 202 Friedrich Rittelmeyer: *Moje životní setkání s Rudolfem Steinerem*, Štuttgart ¹⁰ 1983, s. 77.
- 203 Viz A. Fant, A. Klingborg, A. J. Wilkes: *Dřevěné sousoší Rudolfa Stei- nera v Domachu*, 1981. - Srovnáme-li tyto tři vlastnoruční práce Rudolfa Steinera s četnými jinými modely a přípravnými studiemi, při nichž mu pomáhala Edith Maryonová, je ihned nápadné, že ty mají zcela jiný umělecký styl než měl a vnášel do práce Rudolf Steiner. Pozoru- jeme-li dnes její díla, zůstávají, přes svou krásu a originalitu, přece jen spojena s uměleckými směry tehdejší doby. Zmíněná tři díla Rudolfa Steinera jsou však nadčasová. - Jak obtížné bylo dokonce pro nejnadanější žáky Rudolfa Steinera chápat jeho spirituální impulsy, nemluvě o jejich uskutečňování, ukazuje tato epizoda. Když se byl Rudolf Steiner vrátil z delší cesty zpět do Domachu a viděl podobu Representanta lidstva, jak ji vypracovala Edith Maiyonová, řekl o tom: „Tento anglický lord ale není mým Kristem“ (Asja Turgeněva: *Vzpomínky na Rudolfa Steinera a práce na prvním Goetheanu*, kap. „Sousoší“, Štuttgart 1972). Náleželo však k vnitřní velikosti Edithy Maryonové, že taková kritická poznámka učitele u ní nezbudila ani nejmenší rozmrzelost, neboť „pro ni bylo samozřejmostí být se všemi svými uměleckými schopnostmi jen žákem, jen sloužící rukou Rudolfa Steinera“ (tamtéž). Proto oceňoval Rudolf Steiner její pomoc tak mimořádně. Viz také Peter Selg: *Postava Krista. Rudolf Steiner a duchovní intence ústředního uměleckého díla v Goetheanu*.
- 204 Autor se to dověděl osobně od Marjorie Spockové (1904-2008), která ještě byla Rudolfa Steinera navštívila v jeho atelieru a tato slova od něho byla slyšela. - Bez jakékoli zevní pomoci, jen ze své síly já dospěl Rudolf Steiner k bezprostřednímu zření Krista v duchovním světě a zpodobil tento svůj nadsmyslový vjem v plastelině a pak ve dřevě. Myslit si něco jiného znamená zneuznávat stupeň zasvěcení Rudolfa Steinera a tím zpochybňovat celou anthroposofii.
- 205 Cit. podle: *Goetheanum jako souhrnné umělecké dílo. Rudolf Steiner, stavební myšlenka Goetheana*, Domach 1986.
- 206 *Současné* prožívání Krista znamená v okultním smyslu, že v jeho podobě stále splývají minulé události přelomu věků s budoucími stupni vývoje lidstva. Proto říká Rudolf Steiner o Kristově zpodobení namalovaném v prvním Goetheanu, že se On objevuje mezi Luciferem a Ahrimanem „ve své jupiterské nádheře, ve své budoucí nádheře“ (GA 161, 3. 4. 1915).
- 207 Heinz Mfiller: *Stopy na cestě. Vzpomínky*, Štuttgart ² 1976, str. 40.
- 208 Friedrich Rittelmeyer: *Moje životní setkání s Rudolfem Steinerem*, Štuttgart ¹⁰ 1983. Viz také Andrěj Bjélyj: *Proměňování života*, kap. IV, „Rudolf Steiner a

- thema Kristus“, Basilej 1975.
- 209 Od tohoto spoluprožívání mystéria Golgoty v intuici mohl pak Rudolf Steiner sestoupit přes stupeň inspirace na stupeň imaginace, aby pak dospěl k zážitku, který popisuje takto: „Ano, vskutku, je možno dospět k imaginaci té hory, na níž byl vztyčen kříž, onen kříž, na němž visel Bůh v lidském těle“ (GA 131, 14. 10. 1911). Je samozřejmé, že lze při pohlížení na takové imaginace, které jsou proniknuty intuicí, prožít Kristův obličej až do nejmenších jednotlivostí.
- 210 Proto jsem na jiném místě označil anthroposofii na tomto pozadí jako „vědu o Zmrtvýchvstání“. Viz S. O. Prokofjev: *Co je anthroposofie?*, Domach.
- 211 Viz GA95, 23. 8. 1906.
- 212 Rudolf Steiner poukazuje v tomto ohledu ještě na to, že u somnambulní osobnosti dospívají ty síly já, které jsou v normálním životě spoutány „orgány břicha“, nyní ke stále větší samostatnosti. (GA 174, 14. 1. 1917.) Tyto síly já, které jsou nevědomě uvolněny, se pak cítí přitahovány měsíční sférou a prostřednictvím astrálního těla berou s sebou také část sil éterických. Proto mohly somnambulní osoby jako Kateřina Emmerichová a Tereza Neumannová nakonec jen stěží opustit lůžko, neboť jejich tělesné orgány /Leibesorgane/ postrádaly rostoucí měrou podpůrné a budující síly éterického těla.
- 213 Jinak se Rudolf Steiner zmiňuje, že jsou „somnambulní stavy ... velmi komplikovaného rázu“ (GA 52, 7. 3. 1904), a také, že zážitky somnambulní osobnosti mohou být zkomoleny „zcela určitými kombinacemi a spojeními“, které dále nerozvádí (GA 67, 21. 3. 1918).
- 214 Co bylo řečeno, je spojeno ještě s jednou vlastností Měsíce, totiž že má úkol uvádět duše do světa fysicko-smyslového. **Proto dostávají** všechny zážitky této sféry jakoby samy od sebe **charakter smyslových** vjemů, které jsou samy o sobě iluzorní, protože **zde nemáme co Činit** s žádnou fysickou skutečností.
- 215 K tomu patří četné zevní kulturní jednotlivosti, jako židovské **obyčeje**, jazyk, oděv, životní zvyklosti a tak dále, které vnímá **Kateřina** Emmerichová ve svých viděních ve velkém počtu.
- 216 Viz popis takových stavů Terezy Neumannové ve svědectvích Dr. E. Schicklera, které uveřejnila Dr. Ita Wegmanová ve svém článku „Jak hodnotí duchovně orientovaná medicína úkazy jako v Konnersreuthu?“⁴¹ (Viz souborný svazek *Na úsvitu působení pro rozšíření lékařského umění*, Arlesheim 1974.)
- 217 O spojení slunečních sil se svobodou a měsíčních sil s nutností viz GA 240, 25. 1. 1924.
- 218 Viz v GA 26 článek „Lidská organisace smyslů a organisace myšlení ve vztahu ke světu“.

- 219 Viz v GA 26 článek „Pokračování druhého pozorování: Co brzdí a co podporuje Michaelovy síly v začínajícím období duše vědomé“.
- 220 Výjimkou zde jsou takové vjemy, které jsou zčistěny kultickým obřadem nebo goetheanistickým způsobem pozorování.
- 221 Viz GA 99, 1. 6. 1907.
- 222 Zde řečené se nesmí zaměňovat s tím, co řekl Rudolf Steiner o vztahu k měsíční sféře v dávných mystériích, např. v přednášce z 21.4. 1924 (GA 233a). Neboť cílem těchto dávných mystérií bylo spářit z měsíční sféry duchovní Slunce, které bylo tehdy místem přebývání Krista. Dnes však již touto cestou nelze jít, protože Kristus již není na Slunci k nalezení.
- 223 O tom píše Rudolf Steiner: „O Vulkánu a jeho životě by neměla přemýšlet žádná duše, která je svým myšlením ještě vázána na fyzické tělo“ (GA 11, kap. „Země a její budoucnost“).
- 224 Nebo jinými slovy: Kde si vjemy minulých událostí (jako při „cestách

41

Připomeňme, že Konnersreuth je název vesnice, v níž žila Tereza Neumannová. - Pozn. překl.

- v čase“) uchovaly svůj smyslový charakter, nemůže být o působení fantomu, resp. Těla Zmrtvýchvstání, ani řeči.
- 225 Viz GA 260, 25. 12. 1923, jakož i knihu S. O. Prokofjeva: *Kéž to slyší lidé. Mysterium Vánočního sjezdu*, kap. 2 „Mysterijní obřad Kladení Základního kamene 25. prosince 1923“.
- 226 Viz knihu S. O. Prokofjeva: *Dvanáct svátých nocí a duchovní hierarchie*, část I, kap. 2 „Hvězdné písmo jako klíč k anthroposofické kristologii“, Domach 72003.
- 227 Jak je historicky známo, vyvolávají takové tělesné známky u lidí, kteří na ně hledí, stav nej silnější nesvobody, protože jsou konfrontováni s něčím, co se dá prolamovat přírodní zákony. Tato situace neposkytující svobodu odporuje ale zásadně té cestě do duchovního světa, která je dnes jediné oprávněná, cestě, která spočívá na čistém poznání a tím na plném respektování lidské svobody. - Mimoto, jak již uvedeno, podporuje obdivování stigmat okultní materialismu, jemuž propadáme v iluzi, že bychom jakoby mohli vidět ducha smyslovými očima.
- 228 Viz knihu S. O. Prokofjeva: *Co je anthroposojie?*, Domach 2004.
- 229 Viz GA 152, 2. 5. 1913.
- 230 O sedmém stupni tohoto zasnění říká Rudolf Steiner: „Tento stupeň znamená úplné přijetí do duchovního světa“ (GA 94, 26. 2. 1906).
- 231 Carl Unger, *Spisy*, sv. II, Štuttgart 1966.
- 232 Rudolf Steiner říká např. v přednášce z 28. března 1913, že „nesprávné imaginace [působí] jistým způsobem duševně nakažlivě; přenášejí nákazu tak, že právě vymazávají zdravý lidský rozum a intelektualitu. ... A mohlo by to být rozhodně tak, že - kdežto ten, kdo šíří rozumové pošetilosti, vzbuzuje kritiku, lehce vzbuzuje kritiku že někdo, kdo šíří falešné imaginace, odnímá jimi těm, kteří v něj věří, právě možnost kritiky, to znamená činí je slepými vůči nutnému odmítání příslušných imaginací“ (GA 145).
- 233 Uveřejněno v souborném svazku *Na úsvitu působení pro rozšíření léčebného umění*, Arlesheim 1974.
- "
- "
- "
- "*****5; "

Poznámka překladatele: Téměř všechny spisy S. O. Prokofjeva zde citované přeložila do češtiny a vydala jako „samizdat“ Věra Zoubková. Jen spis *Esoterický význam společné duchovněvědecké práce* přeložil pan Stanislav Kubát. Dosud není vydán, má vyjít v nakladatelství „Studium“ r. 2011.

Vyobrazení na zadní desce obalu ukazuje pastelový náčrt Rudolfa Steinera z r 1914 pro střední motiv malby malé kopule prvního Goetheana.